

(สำเนา)
เลขรับ ๑/๒๕๕๕ วันที่ ๒๓ มี.ค. ๒๕๕๕
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ญัตติขอให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณารายงานของคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ

กราบเรียน ประธานรัฐสภา

ด้วยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ
สภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว โดยการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเพื่อสร้างความปรองดอง
ให้เกิดขึ้นแก่คนในชาติ ถือเป็นเรื่องเร่งด่วน เนื่องจากเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ
อันถือได้ว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ แต่ไม่สามารถที่จะนำรายงานของคณะกรรมการเสนอเพื่อให้
สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาได้ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา
ตามมาตรา ๑๒๗ และมาตรา ๑๓๖ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในการนี้ จึงขอเสนอญัตตินี้มาตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๒๙ เพื่อให้
ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณารายงานของคณะกรรมการ
วิสามัญต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้เสนอ
(สนธิ บุญยรัตกลิน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคมาตุภูมิ
(ลงชื่อ) อุดมเดช รัตนเสถียร ผู้เสนอ
(นายอุดมเดช รัตนเสถียร)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) สันตศักดิ์ จรุงชัย ผู้เสนอ (ลงชื่อ) ขวลิต วิชยสุทธิ์ ผู้เสนอ
(นายสันตศักดิ์ จรุงชัย) (นายขวลิต วิชยสุทธิ์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังชล
(ลงชื่อ) อภิรัตน์ ศิรินาวิน ผู้เสนอ (ลงชื่อ) พัทรินทร์ มั่นปาน ผู้เสนอ
(นายอภิรัตน์ ศิรินาวิน) (นางพัทรินทร์ มั่นปาน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคมหาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ใหม่

(โปรดพลิก)

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาคึกษาแนวทาง
การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ
สภาผู้แทนราษฎร

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(สำเนา)

ด่วนที่สุด
ที่ ๒๐๔๔/๒๕๕๕

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และครั้งที่ ๑๙ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ (พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นผู้เสนอ) และญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองของคนในชาติ (นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๔๑ และข้อ ๔๒ ประกอบด้วย

๑. นายกนก วงษ์ตระหง่าน
๒. นายขจิตร์ ชัยนิคม
๓. นางสาวชัตติยา สวัสดิผล
๔. นายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ
๕. นายเจษฏามิ่ง โตะตาหยง
๖. นายชวลิต วิชยสุทธิ์
๗. นายชำนาญ ศักดิ์เศรษฐ์
๘. นายไชยา พรหมา
๙. นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ
๑๐. นายนคร มาฉิม
๑๑. นายนพคุณ รัฐผไท
๑๒. นายนิกร จำนง
๑๓. นายนิพนธ์ อินทรสมบัติ
๑๔. นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์
๑๕. นายประเสริฐ จันทรวงทอง
๑๖. นายประเสริฐ บุญชัยสุข
๑๗. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข
๑๘. นางแพรวพิสัย พจนประพันธ์
๑๙. นางสาวรังสิมา รอดรัศมี
๒๐. นายเรืองศักดิ์ งามสมภาค
๒๑. นายวัฒนา เมืองสุข
๒๒. พลตำรวจเอก วิเชียร พจน์โพธิ์ศรี
๒๓. พลตำรวจเอก วิรุฬห์ พันแสน
๒๔. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์

๒๕. พลโท วิลาศ อรุณศรี

๒๗. นายศุภชัย ศรีหาล้า

๒๙. นายสมบัติ ศรีสุรินทร์

๓๑. นายสามารถ แก้วมีชัย

๓๓. นายสุพล พONGงาม

๓๕. นายองอาจ คล้ามไพบูลย์

๓๗. พันตรี อาฉันทน์ วัชรโรทัย

๒๖. นายศุภชัย ใจสมุทร

๒๘. พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน

๓๐. นายสันตศักดิ์ จรุงฤกษ์

๓๒. นายสุทัศน์ เงินหมื่น

๓๔. พลเรือเอก สุรพล จันทร์แดง

๓๖. นายอัชพร จารุจินดา

๓๘. นายอุดมเดช รัตนเสถียร

อนึ่ง ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมเห็นชอบให้ตั้งนายชูการ์โน มะทา และนายวิภูแถลง พัฒนภูมิไท เป็นกรรมาธิการวิสามัญแทนนายจรรพพงศ์ เรืองสุวรรณ และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ที่ได้ขอลาออกจากรรมาธิการวิสามัญ ตั้งแต่วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๕

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้พิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน

(สนธิ บุญยรัตกลิน)

ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ

สำเนาถูกต้อง

(นายธงชัย ดุลยสุข)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมาธิการ ๓

สำนักกรรมาธิการ ๓

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๐๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๐๐

พรรคชาติไทยพัฒนา

สภานิติบัญญัติ

ธงชัย/ทาน ๒

คำนำ

ตามที่ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในประเทศในรอบหลายปีที่ผ่านมาจนนำไปสู่การสูญเสียอย่างประมาณค่ามิได้ต่อสังคมไทยและประเทศไทย ทำให้สังคมไทยที่เคยเป็นสังคมแห่งการรักสงบ มีความสามัคคีและมีเมตตาธรรมอันเป็นคุณธรรมประจำชาติมาช้านานกลายเป็นสังคมแห่งความหวาดระแวง การเอาชนะคะคานและสังคมแห่งความรุนแรงซึ่งเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือถือเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความเป็นชาติ

สภาผู้แทนราษฎรได้ตระหนักถึงภัยอันตรายอันเนื่องมาจากความขัดแย้งดังกล่าว จึงได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญจำนวน ๓๘ คน พิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ เนื่องจากเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ได้ส่งสมมานานจนเกิดความรำลึกในสังคมไทยและยากเกินกว่าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ไขได้ ประการสำคัญเป็นความขัดแย้งทางความคิดที่ทุกฝ่ายล้วนมีเจตนาดีต่อชาติบ้านเมืองทั้งสิ้น ประกอบกับได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่จะมีผลกระทบต่ออนาคตทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ การเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง การเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในประเทศเพื่อนบ้านและการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในโลกตะวันตกที่เป็นคู่ค้าและนักลงทุนรายสำคัญของประเทศ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีความปรองดองฟื้นความสงบสุขและความเชื่อมั่นของคนในชาติรวมทั้งนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศให้กลับคืนมาเพื่อสร้างความมั่นคงและเพิ่มอำนาจการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าหากการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ การรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ และการพัฒนาประเทศไม่อาจดำเนินการไปได้ท่ามกลางความขัดแย้งและความแตกแยกในสังคมเช่นนี้

จากการศึกษาของคณะกรรมการพบว่าความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ได้สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงของประเทศในระดับสูงสุดทำให้ประเทศชาติขาดความมั่นคงและสูญเสียอำนาจการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่กระบวนการปรองดองโดยเร็วที่สุด ในขณะที่ทุกภาคส่วนของสังคมต่างก็ต้องการให้ประเทศไทยยุติความขัดแย้งโดยเร็วเพื่อสร้างกระบวนการปรองดองอย่างยั่งยืนต่อไปเช่นกัน ปัจจัยสำคัญที่จะนำพาประเทศชาติก้าวข้ามความขัดแย้งครั้งนี้ไปสู่ความปรองดองคือการใช้หลักเมตตาธรรมด้วยการให้อภัยซึ่งกันและกัน แต่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมด้วยการคืนความถูกต้องและความชอบธรรมให้กับทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง อันเป็นไปตามนิติประเพณีที่ประเทศไทยและนานาประเทศใช้เป็นเครื่องมือในการยุติความขัดแย้งจึงจะทำให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายและนำไปสู่ความปรองดองได้ในที่สุด แนวทางดังกล่าวคือแนวทางที่คณะกรรมการวิสามัญจะใช้ในการสร้างความปรองดองแห่งชาติ คณะกรรมการจึงเรียกร้องให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง ระมัดระวังที่จะไม่กระทำการใดที่อาจกระทบกระเทือนถึงบรรยากาศการปรองดองของประเทศ ทุกฝ่ายในสังคมจะต้องร่วมมือกันบริหารความขัดแย้งให้อยู่ในกรอบของสันติวิธี เคารพในความเห็นต่างและไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

การยุติความขัดแย้งและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนและเป็นปัญหาของทุกคนในสังคมที่ล้วนมีบทบาทสำคัญในการนำพาประเทศชาติไปสู่ความปรองดองด้วยกันทั้งสิ้นเพื่อให้สังคมไทยได้กลับคืนสู่สังคมแห่งการรักสงบ มีความเอื้ออาทรต่อกัน รู้รักสามัคคีและเป็นสังคมที่มีเมตตาธรรมที่พร้อมจะให้อภัยซึ่งกันและกันอันเป็นคุณธรรมประจำชาติมาช้านาน เพื่อความผาสุกและความเจริญของชาติบ้านเมืองอันเป็นที่ปรารถนาของทุกคนในชาติต่อไป

คณะกรรมการมีความภูมิใจที่ได้รับเกียรติให้ปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติในครั้ง นี้ จึงได้ระดมทุกสรรพกำลังทั้งความรู้ ความคิดและความจริงใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อแสวงหาทางออกให้กับประเทศ โดยมีได้คำนึงถึงประโยชน์ทางการเมืองของผู้ใดหรือกลุ่มใดหากแต่เพื่อสร้างกระบวนการที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในบ้านเมืองอย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากลพร้อมนี้ขอขอบคุณทุก ๆ ฝ่ายที่มีส่วนทำให้การทำงานของคณะกรรมการสำเร็จลุล่วง ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกท่านที่ได้กรุณาลงมติแต่งตั้งคณะกรรมการชุดนี้ คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ทุ่มเทและเสียสละปฏิบัติภารกิจที่สำคัญนี้จนสำเร็จลงได้ด้วยดี สถาบันพระปกเกล้าที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อร่วมกันหาทางออกให้กับประเทศ หน่วยงาน องค์กรและผู้แทนทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้กรุณามาชี้แจงและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการ และที่สำคัญคือพี่น้องประชาชนชาวไทยทุกท่าน ที่ได้ร่วมพร้อมใจกันนำพาประเทศชาติก้าวข้ามความขัดแย้งในครั้ง นี้ไปสู่ความปรองดองที่ยั่งยืนในที่สุด

พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน

ประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา

แนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ค
รายงานของคณะกรรมการวิสามัญ.....	๑
บทที่ ๑ บทนำ	๖
บทที่ ๒ องค์ประกอบและกรอบการทำงานของคณะกรรมการ	๘
บทที่ ๓ หลักการแนวคิดและการดำเนินงานของคณะกรรมการ	๑๐
บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ	๑๒
๔.๑ การรับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการ ปรองดองแห่งชาติ (คอป.)	๑๒
๔.๒ ผลการดำเนินงานของรัฐบาลต่อข้อเสนอแนะของ คอป.	๑๓
๔.๓ การติดตามผลการดำเนินงานและการรับฟังข้อเท็จจริงจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรมในทางอาญา	๑๖
๔.๔ การรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจทั้งในประเทศ และต่างประเทศ	๑๘
๔.๕ การรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานด้านความมั่นคง	๒๑
๔.๖ การรับฟังความคิดเห็นจากหัวหน้าพรรคการเมือง	๒๑
๔.๗ การรับฟังความคิดเห็นจากสื่อมวลชน	๒๒
๔.๘ การรับฟังความคิดเห็นจากภาควิชาการ	๒๒
๕. ผลการศึกษาของคณะกรรมการ	๒๙
๖. ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการ.....	๓๔
บรรณานุกรม.....	๔๐
ภาคผนวก.....	๔๑
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	
ภาคผนวก ค	
ภาคผนวก ง	

รายงานของคณะกรรมการการวิสามัญ

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และครั้งที่ ๑๙ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ (พลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน เป็นผู้เสนอ) และญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการการวิสามัญศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองของคนในชาติ (นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล เป็นผู้เสนอ) และลงมติตั้งกรรมการวิสามัญชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๔๑ และข้อ ๔๒ โดยที่ประชุมได้กำหนดระยะเวลาพิจารณาศึกษาไว้ ๓๐ วัน

เนื่องจากคณะกรรมการมีความจำเป็นจะต้องรับฟังข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเพื่อความรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน จึงได้มีการขยายระยะเวลาพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวครั้งที่หนึ่งออกไปอีก ๙๐ วัน และขอขยายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาในครั้งที่สองออกไปอีก ๓๐ วัน ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๙๘ วรรคสอง

บัดนี้ คณะกรรมการการวิสามัญได้ดำเนินการแล้วปรากฏผล ดังนี้

๑. ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญ ได้มีมติเลือกตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑) พลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน	เป็นประธานคณะกรรมการ
๒) นายวัฒนา เมืองสุข	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓) นายสามารถ แก้วมีชัย	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔) นายजेอะอามิง โตะตาหยง	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕) พลตำรวจเอก วิรุฬห์ พันแสน	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖) นายศุภชัย ใจสมุทร	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
๗) นายชวลิต วิชยสุทธิ์	เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
๘) นางสาวรังสิมา รอดรัศมี	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๙) นางสาวชัตติยา สวัสดิผล	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
๑๐) นายไชยา พรหมา	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๑) นายนคร มาฉิม	เป็นโฆษกคณะกรรมการ

อนึ่ง ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่พุธที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมเห็นชอบให้ตั้งนายชูการ์โน มะทา และนายวิภูแถลง พัฒนภูมิไท เป็นกรรมการวิสามัญ แทนนายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ที่ได้ขอลาออกจากกรรมการวิสามัญ และคณะกรรมการได้มีมติตั้ง นางสาวสินี สัมมี นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๒๒

๒. ผู้ซึ่งคณะกรรมการได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น คือ

๑) กระทรวงยุติธรรม

กรมราชทัณฑ์

๑. พันตำรวจเอก สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย	อธิบดี
๒. นายดุสิต จันทร์สถิตย์	ผู้อำนวยการกองนิติการ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

๑. พ.ต.อ.ณรัชต์ เศวตนันทน์	รองอธิบดี
๒. พ.ต.อ.ประเวศน์ มุลประมุข	รองอธิบดี

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๑. นายพิทยา จินาวัฒน์	อธิบดี
๒. นางนงภรณ์ รุ่งเพ็ชรภรณ์	ผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ

๒) กองบัญชาการทหารบก

๑. พลโทอักษรา เกิดผล	ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก ฝ่ายยุทธการ
๒. พ.อ.ธนีส นิตพิตวนิชการ	นายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก ฝ่ายยุทธการ
๓. พ.อ.ธงชัย รอดย้อย	นายทหารปฏิบัติการประจำยุทธการทหารบก
๔. พ.อ.เทวินทร์ เทศนธรรม	นายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก ฝ่ายยุทธการ

๓) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๑. พลตำรวจตรี วิชัย รัตนยศ	ผู้บังคับการกองคดีอาญา
๒. พลตำรวจตรี วีรพงษ์ ชื่นภักดี	รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑
๓. พันตำรวจเอก อนุชา อ่วมเจริญ	รองผู้บังคับการอำนวยการกองบัญชาการตำรวจนครบาล

- ๔) สำนักงานอัยการสูงสุด
 ร.ต.ต.พงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร อธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญา
- ๕) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 นายธรรมนิตย์ สมันตกุล รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
- ๖) สภาความมั่นคงแห่งชาติ
 นายอดิศักดิ์ ตันยากุล รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๗) คณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
 อีสรระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
 นายวีระวงศ์ จิตต์มิตรภาพ โฆษกคณะกรรมการ
- ๘) สถาบันพระปกเกล้า
๑. รศ.วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
๒. รศ.นิยม รัฐอมฤต รองหัวหน้าโครงการศึกษาการสร้าง
 ความปรองดองแห่งชาติ
๓. นางสาวณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร นักวิจัย
๔. นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร นักวิชาการ
๕. นายพนมพัทธ์ สมิตานนท์ นักวิจัย
๖. นายณวัฒน์ ศรีปัดถา นักวิชาการ
๗. นายกนิษฐ์ ศรีสุวรรณ นักวิชาการ
๘. นายสตีธร ธนานิธิโชติ นักวิจัย
๙. นายเมธัส อนุวัตรอุดม นักวิจัย
๑๐. นางฉัตรบงกช ศรีวัฒนสาร นักวิจัย
๑๑. นางเออเชนี เมริโอ นักวิจัย
๑๒. นางสาวประภาพร วัฒนพงษ์ เลขานุการโครงการฯ
- ๙) หน่วยงานเอกชน
- สมาคมธนาคารไทย
 นายรัชชัย ยงกิตติกุล เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
๑. นายพยุงค์ศักดิ์ ขาติสุทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
๒. นายกรกฎ ผดุงจิตต์ รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นางปิยะมาน เตชะไพบูลย์

ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล

ประธานกรรมการหอการค้าไทยและ
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ประธาน Jetro ของญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ

๑. Mr. Setsuo Iuchi

ประธาน Jetro ของญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ

๒. Mr. Kazufumi Tanaka

รองประธาน Jetro ของญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ

๓. Mr. Hayato Hashimoto

ผู้อำนวยการฝ่ายวิเคราะห์เศรษฐกิจ

๔. นายบุญชู ตันติรัตน์สุนทร

ล่าม ญี่ปุ่น - ไทย

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

นางสาวพิมพ์เพชร พัฒนประสิทธิ์ชัย

ผู้สื่อข่าว

๓. คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญดำเนินไปได้ด้วยความรวดเร็วและมีความรอบคอบ เพื่อให้สามารถสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล คณะกรรมการวิสามัญ จึงได้มีมติให้ตั้งคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบแต่งตั้งบุคคลดังต่อไปนี้

๑. พลตำรวจเอกวิรุฬห์ พันแสน	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิรัช ราฮิมมูลา	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นายเจอะอามิง โตะตาหยง	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชูการ์โน มะทา	โฆษกคณะอนุกรรมการ
๖. นายกนก วงษ์ตระหง่าน	อนุกรรมการ
๗. นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ	อนุกรรมการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรีสมภพ จิตต์ภิรมย์ศรี	อนุกรรมการ
๙. นายอดิศักดิ์ ตันยากุล	เลขานุการคณะอนุกรรมการ
๑๐. พลตำรวจตรี อนุรุต กฤษณะการะเกตุ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการ

ในการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว คณะอนุกรรมการวิสามัญได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. นายโคทม อาริยา	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๒. นายชวลิต วิชยสุทธิ์	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๓. นายขำนิ ศักดิ์เศรษฐ์	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๔. พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ

๕. นายนิกร จำนง	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๖. ร้อยตำรวจเอก นิติภูมิ นวรัตน์	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๗. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๘. พลตำรวจโท ไพฑูรย์ ชูชัยยะ	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๙. พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๑๐. พลโท อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์	ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ
๑๑. นายสุทัศน์ เงินหมื่น	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๒. นายมุฮัมมัด आयู ปาทาน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๓. พลตำรวจโท ธีรวุฒิ บุตรศรีภูมิ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นอกจากคณะกรรมการวิสามัญได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมชี้แจง แสดงความคิดเห็นเพื่อรวบรวมข้อมูลมาศึกษา วิเคราะห์ แล้ว คณะกรรมการวิสามัญ ได้เดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับปัญหาชายแดนภาคใต้ ระหว่างวันศุกร์ที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ถึง วันเสาร์ที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ณ จังหวัดสงขลาและจังหวัดปัตตานี รายละเอียดผลการพิจารณาปรากฏในภาคผนวก ง

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕ คณะกรรมการวิสามัญได้จัดให้มีการเสวนา เรื่อง รายงานวิจัยการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติของสถาบันพระเกล้า เมื่อวันที่พุธที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องแกรนด์ ซี ชั้น ๔ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น

๔. ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญ

คณะกรรมการวิสามัญได้จัดทำรายงานพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ โดยแบ่งเนื้อหารายงานออกเป็น ๖ บท ประกอบด้วย

- บทที่ ๑ บทนำ
- บทที่ ๒ องค์ประกอบและกรอบการทำงานของคณะกรรมการ
- บทที่ ๓ หลักการแนวคิดและการดำเนินงานของคณะกรรมการ
- บทที่ ๔ ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ
- บทที่ ๕ ผลการศึกษาของคณะกรรมการ
- บทที่ ๖ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการ

ทั้งนี้ คณะกรรมการได้รวบรวมข้อสังเกตของคณะกรรมการในภาคผนวก ก รายละเอียดของคำชี้แจงต่อคณะกรรมการในส่วนของหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทยในภาคผนวก ข รายงานวิจัยการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติของสถาบันพระปกเกล้าในภาคผนวก ค และรายงานคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ในภาคผนวก ง ของรายงานฉบับนี้

บทที่ ๑

บทนำ

ตามที่ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงในประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะ เหตุการณ์เมื่อเดือน เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ จนนำไปสู่การสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บทางร่างกายและ จิตใจ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และความเสียหายรูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างประมาธคามได้สู่สังคมไทย และประเทศไทย กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของบ้านเมืองและความสามัคคีอันเป็นคุณธรรมประจำชาติ มาช้านานอย่างรุนแรง ความขัดแย้งที่นำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ไข ปัญหาและการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีกระบวนการตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่ เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้ง นำไปสู่การสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์ของคนในชาติ ป้องกันไม่ให้ เกิดความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีกในอนาคต

ในส่วนของฝ่ายบริหารโดยรัฐบาลที่ผ่านมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๓ เห็นชอบในหลักการให้มีคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) และแต่งตั้งให้ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานกรรมการ จากนั้นคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบให้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและ ค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความอิสระและเป็นกลางทำหน้าที่ตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อสร้างความปรองดองของคนใน ชาติโดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ในขณะที่รัฐบาลปัจจุบันก็ได้มีนโยบายมอบให้ คอป. ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป และ คอป. ก็ได้ดำเนินการมีความคืบหน้าด้วยดีมาโดยลำดับ

ในส่วนของฝ่ายนิติบัญญัติโดยสภาผู้แทนราษฎรมีความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ส่งสมมา นานจนทำให้เกิดความแตกแยกร้ายลึกในสังคมไทย จนยากเกินกว่าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ไข ปัญหาโดยลำพังได้ ประกอบกับได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ กระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจตลอดจนความสงบสุขของบ้านเมืองอีกครั้งหนึ่ง จำเป็นที่ทุกคนจะต้องมี ความปรองดองหันหน้าเข้าหากันเพื่อแปลงวิกฤติครั้งนี้ให้เป็นโอกาส ดังนั้น ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๘ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และครั้งที่ ๑๙ (สมัยสามัญ ทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ จำนวน ๓๘ คน เพื่อระดมสรรพกำลังทั้งความรู้ ความคิดและ ความจริงใจร่วมกันแสวงหาทางออกให้กับสังคมควบคู่ไปกับฝ่ายบริหารหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ เพื่อสร้างความปรองดองให้กับคนในชาติโดยเร็วต่อไป โดยกำหนดระยะเวลาศึกษาภายใน ๓๐ วัน รายงาน คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. นายกนก วงษ์ตระหง่าน

๒. นายชจิตร ชัยนิคม

๓. นางสาวชัตติยา สวัสดิผล

๔. นายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ

๕. นายเจอะอามิง โตะตาหยง

๖. นายชวลิต วิชยสุทธิ์

๗. นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์

๘. นายไชยา พรหมา

๙. นายณัฐวุฒิ ไสยเกื้อ
๑๑. นายนพคุณ รัฐผไท
๑๓. นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ
๑๕. นายประเสริฐ จันทรรวงทอง
๑๗. นายพีรพันธุ์ พาลุสุข
๑๙. นางสาวรังสีมา รอดรัมย์
๒๑. นายวัฒนา เมืองสุข
๒๓. พลตำรวจเอก วิรุฬห์ พันแสน
๒๕. พลโท วิลาศ อรุณศรี
๒๗. นายศุภชัย ศรีหล้า
๒๙. นายสมบัติ ศรีสุรินทร์
๓๑. นายสามารถ แก้วมีชัย
๓๓. นายสุพล พองาม
๓๕. นายองอาจ คล้ามไพบูลย์
๓๗. พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย
๑๐. นายนคร มาฉิม
๑๒. นายนิกร จำนง
๑๔. นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์
๑๖. นายประเสริฐ บุญชัยสุข
๑๘. นางแพรวพิสัย พจนประพันธ์
๒๐. นายเรืองศักดิ์ งามสมภาค
๒๒. พลตำรวจเอก วิเชียร พจน์โพธิ์ศรี
๒๔. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์
๒๖. นายศุภชัย ใจสมุทร
๒๘. พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน
๓๐. นายสันตศักดิ์ จรุงญู งามพิเชษฐ์
๓๒. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
๓๔. พลเรือเอก สุรพล จันทน์แดง
๓๖. นายอัชพร จารุจินดา
๓๘. นายอุดมเดช รัตนเสถียร

บทที่ ๒

องค์ประกอบและกรอบการทำงานของคณะกรรมการ

ในคราวประชุมคณะกรรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕^๑ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน	เป็นประธานคณะกรรมการ
๒. นายวัฒนา เมืองสุข	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายสามารถ แก้วมีชัย	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายเจอามิง โต๊ะดาหยง	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. พลตำรวจเอกวิรุฬห์ พันแสน	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. นายศุภชัย ใจสมุทร	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
๗. นายชวลิต วิชยสุทธิ์	เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
๘. นางสาวรังสิมา รอดรัศมี	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๙. นางสาวชัตติยา สวัสดิผล	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
๑๐. นายไชยา พรหมา	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
๑๑. นายนคร มาฉิม	เป็นโฆษกคณะกรรมการ

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒๒ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้มีมติตั้งนายชูการ์โน มะทา และนายวิภูแถลง พัฒนภูมิไท เป็นกรรมาธิการวิสามัญฯ แทนนายจรรพงค์ เรืองสุวรรณ และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ที่ได้ขอลาออกจากกรรมาธิการวิสามัญฯ

อนึ่ง คณะกรรมการได้มีมติตั้ง นางสินี สัมมิ นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมาธิการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๒๒ และมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกวันอังคารเวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

โดยที่การพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติมีความสลับซับซ้อนและมีปัญหาที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมาก ระยะเวลาที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้ศึกษา ๓๐ วัน ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการให้แล้วเสร็จ คณะกรรมการจึงได้ขอขยายระยะเวลาการศึกษาเรื่องดังกล่าวครั้งที่หนึ่งออกไปอีก ๙๐ วัน และขอขยายระยะเวลาการศึกษาในครั้งที่สอง ๓๐ วัน ซึ่งจะครบกำหนดระยะเวลาวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๕ โดยที่ประชุมคณะกรรมการได้แบ่งกรอบการทำงานออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

^๑ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ ครั้งที่ ๑ วันศุกร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

๑. ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลในส่วนที่ได้รับคำแนะนำจาก คอป. เพื่อให้การเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความขัดแย้งหรือความรุนแรงทางการเมืองนั้น ได้รับการปฏิบัติอย่างรวดเร็ว เป็นธรรมและเสมอภาค อันจะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยอย่างยั่งยืนต่อไป

๒. ในส่วนของการศึกษาหาทางออกเพื่อสร้างกระบวนการปรองดอง ที่สามารถแก้ไขความขัดแย้งในบ้านเมืองได้อย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่าย ที่ประชุมได้มอบหมายให้สถาบันพระปกเกล้าซึ่งเป็นสถาบันทางวิชาการของรัฐสภา มีความรู้และความเข้าใจทางการเมืองทั้งมิใช่เป็นคู่กรณีแห่งความขัดแย้ง เป็นผู้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง “อะไรคือปัจจัยหรือกระบวนการที่ทำให้การปรองดองแห่งชาติประสบความสำเร็จ” โดยพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองจากนานาประเทศที่เคยเกิดความขัดแย้งทางการเมืองและสามารถยุติความขัดแย้งได้แล้วเป็นแบบอย่าง

ในการนี้สถาบันพระปกเกล้าได้รับอนุมัติจากที่ประชุมสภาสถาบันในการประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ให้ทำการศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติได้ตามที่คณะกรรมการธิการร้องขอ โดยจะใช้ระยะเวลาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๑๒๐ วัน

๓. พิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้^๑ ในส่วนนี้ คณะกรรมการธิการได้แต่งตั้งให้คณะอนุกรรมการรับไปพิจารณาศึกษาหาแนวทางลดความรุนแรงของเหตุการณ์ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ลง รวมถึงติดตามการทำงานของฝ่ายบริหารแล้วรายงานให้คณะกรรมการธิการทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยให้แยกผลการศึกษาในส่วนของ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ออกจากผลการศึกษาที่ได้มอบหมายให้สถาบันพระปกเกล้ารับไปดำเนินการ

^๑ รายละเอียดปรากฏในรายงานคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาการแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคใต้ ภาคผนวก ๖

บทที่ ๓

หลักการแนวคิดและการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการ

๓.๑ เน้นความเป็นอิสระและความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ยึดถือกรอบการทำงานในนามของคณะกรรมการธิการโดยปลอดจากการครอบงำของพรรคการเมือง ให้ความสำคัญกับกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงนั้น ๆ และนำเสนอโดยปราศจากอคติ เพื่อแสวงหาทางออกให้กับสังคม

๓.๒ เคารพการทำงานของหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่แล้วเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานที่ซ้ำซ้อนอันจะทำให้กระบวนการสร้างความปรองดองแห่งชาติมีความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะประเด็นการค้นหาความจริงคณะกรรมการธิการจะยึดถือข้อเท็จจริงตามรายงานของ คอป. เพื่อมิให้เกิดประเด็นโต้เถียงในข้อเท็จจริงที่อาจแตกต่างกัน โดยพิจารณาตามกรอบการทำงานของ คอป. ดังนี้

๓.๒.๑ การตรวจสอบและค้นหาความจริง คณะกรรมการธิการจะยึดถือข้อเท็จจริงตามรายงานของ คอป.

๓.๒.๒ การเยียวยาฟื้นฟูและป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรง คณะกรรมการธิการเห็นว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำแนะนำของ คอป. คณะกรรมการธิการจะทำหน้าที่เพียงติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานของรัฐบาลได้ปฏิบัติไปตามคำแนะนำของ คอป. อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน เสมอภาคและเป็นธรรมอันจะนำไปสู่การสร้างความปรองดองอย่างยั่งยืนหรือไม่

๓.๒.๓ ในส่วนของการศึกษาประเด็นที่เป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งถือเป็นประเด็นความเห็น คณะกรรมการธิการอาจจะยึดถือตามผลการศึกษาของ คอป. หรืออาจรับฟังจากผลการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้า รวมทั้งความเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงนั้น ๆ โดยตรง

๓.๒.๔ การสร้างความปรองดองและป้องกันมิให้เกิดความเสียหายซ้ำหรือเกิดความรุนแรงขึ้นอีก คณะกรรมการธิการได้มอบให้สถาบันพระปกเกล้ารับไปพิจารณาศึกษาในหัวข้อ “อะไรคือปัจจัยหรือกระบวนการที่ทำให้การปรองดองแห่งชาติประสบความสำเร็จ” นอกจากนี้ คณะกรรมการธิการยังได้รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

๓.๓ รับฟังความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์โดยเปิดเผย เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอแนะประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การปรองดอง หรือประเด็นสำคัญที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปรองดองเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นอีก

๓.๔ ให้ความระมัดระวังต่อกรณีที่น่าจะก้าวล่วงต่อการพิจารณาคดีของศาลหรือองค์กรอิสระอื่น ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ แต่จะเสนอแนะข้อเสนอมิที่เป็นประโยชน์ต่อการปรองดองหรือประเด็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรองดองของคนในชาติ

๓.๕ พิจารณาป้องกันเหตุที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งจนนำไปสู่การเผชิญหน้าของผู้คนในสังคมซึ่งอาจเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงได้อีก คณะกรรมการตระหนักดีว่าสภาพความขัดแย้งและคู่อริแห่งความขัดแย้งในสังคมไทยยังดำรงอยู่ โดยเฉพาะขณะนี้สังคมไทยมีความเปราะบางเป็นพิเศษ การนำเสนอประเด็นใด ๆ จะต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังเพื่อมิให้เพิ่มประเด็นความขัดแย้งขึ้นอีกอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรองดองของผู้คนในสังคม

บทที่ ๔

ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการ

จากการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการที่เริ่มตั้งแต่การประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบันได้มีการประชุมคณะกรรมการธิการจำนวน ๑๗ ครั้ง โดยเป็นการเชิญหน่วยงาน องค์กรจาก ภาครัฐและเอกชน รวมทั้งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการปรองดองมาให้ข้อมูลและความคิดเห็นต่อ คณะกรรมการธิการ ได้ข้อสรุปดังนี้

๔.๑ การรับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) คอป. มิได้ส่งเจ้าหน้าที่หรือผู้แทนมาชี้แจงต่อคณะกรรมการธิการโดยตรง หากแต่ ได้จัดส่งรายงานความคืบหน้าจากการตรวจสอบและค้นหาความจริง^๑ รวมถึงให้ความเห็นเป็นเอกสาร ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการธิการ คณะกรรมการธิการสรุปผลการดำเนินการ และความคิดเห็น ของ คอป. ได้ดังนี้

๔.๑.๑ คอป. เห็นว่าสภาพความขัดแย้งในทางการเมืองในท้วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นสาเหตุ สำคัญที่นำมาสู่ความรุนแรง และการกระทำความผิดกฎหมายอาญาของผู้ที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งฝ่าย ต่าง ๆ ความรุนแรงและการกระทำความผิดกฎหมายอาญาในลักษณะเช่นนี้มีใช้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมใน ภาวะปกติ ผู้กระทำความผิดมีมูลฐานเริ่มต้นจากความคิดเห็นในทางการเมือง ผู้ต้องหาและจำเลยจึงมิใช่ เป็นผู้ร้ายหรืออาชญากรดังเช่นในคดีอาญาโดยทั่วไป ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีรากเหง้าที่ สำคัญมาจากสภาพสังคมไทยอยู่ในระยะการเปลี่ยนผ่าน ดังนั้น การนำเอาหลักความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ที่มีเพียงมาตรการฟ้องคดีอาญาในเชิงลงโทษเพียงอย่างเดียวมาใช้ในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง จึงไม่เหมาะสมกับสภาพของปัญหา ไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมและไม่สามารถแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งได้ สมควรนำเอาหลักวิชาการเกี่ยวกับความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) และความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาศึกษาและปรับ ใช้ตลอดจนนำเอาประสบการณ์ของต่างประเทศที่เคยเผชิญความขัดแย้งอย่างรุนแรงและสามารถแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งได้แล้วมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย

นอกจากนี้ คอป. ยังเห็นว่าการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาในคดีความผิดตามพระราช กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ ความผิดฐานมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปตาม มาตรา ๒๑๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และคดีที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งหลายทั้งก่อน และหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ รวมทั้งคดีที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ตามมาตรา ๑๑๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ ล้วนเป็นเรื่องที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมืองทั้งสิ้น

^๑ รายงานความคืบหน้าคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ครั้งที่ ๑ (๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ - ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔) และ ครั้งที่ ๒ (๑๗ มกราคม ๒๕๕๔ - ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๔.๑.๒ วิฤตการณ์ความขัดแย้งจนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๓ เป็นความขัดแย้งที่มีรากเหง้าของปัญหาที่ยังลึกถึงระดับโครงสร้างของสังคมและโครงสร้างทางการเมืองของประเทศ เมื่อผสมกับปัญหาเชิงโครงสร้าง ความเหลื่อมล้ำของสังคมและความอ่อนแอของกลไกในระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการยุติธรรมของประเทศ โดยเฉพาะข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมของกลไกต่าง ๆ ของรัฐภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศโดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ ทำให้ปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วมีความซับซ้อนมากขึ้น สาเหตุอันเป็นรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งจนนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นผลของการกระทำและเหตุการณ์หลาย ๆ ครั้งต่อเนื่องกัน ตั้งแต่เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพื่อขับไล่รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เมื่อช่วงประมาณปลายปี พ.ศ.๒๕๔๘ เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ เหตุการณ์การชุมนุมต่อต้านการรัฐประหารของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพื่อขับไล่รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เมื่อเดือน เมษายน ๒๕๕๒ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือน เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓

๔.๑.๓ การชดเชยเยียวยาให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งทางแพ่งและทางอาญาแก่ทุกฝ่ายอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความปรองดองของคนในชาติ เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของบุคคลและกระทบกระเทือนต่อสังคม ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงโดยที่รัฐไม่สามารถป้องกันได้ รัฐย่อมมีหน้าที่เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลและฟื้นฟูสังคม โดยจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและจริงจัง

๔.๑.๔ คอป.ได้มีข้อเสนอเป็นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลที่ผ่านมารวม ๒ ครั้ง ในเรื่องการตีตรวนผู้ต้องขังและสิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา รวมถึงข้อเสนอแนะ ๘ ประการ ในรายงานความคืบหน้าการทำงานของ คอป. ครั้งที่ ๑ นอกจากนี้ยังได้ทำข้อเสนอแนะเป็นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลปัจจุบันอีก ๑ ครั้ง ให้รัฐบาลนี้เร่งรัดนำเอาข้อเสนอแนะที่ผ่านมาของ คอป. ไปพิจารณาและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้เร่งรัดการเยียวยาฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง ต่อเนื่องและเป็นธรรม เพื่อสร้างบรรยากาศการปรองดองของประเทศให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ ผลการดำเนินงานของรัฐบาลต่อข้อเสนอแนะของ คอป. คณะกรรมการได้รับฟังคำชี้แจงจากนายวิระวงศ์ จิตต์มิตรภาพ^๕ โฆษกคณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงาน

^๕ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๐ วันอังคารที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๕

ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (ปคอป.) รวมถึงตรวจสอบจากเอกสารรายงาน สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า

๔.๒.๑ คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดปัจจุบันได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๔ รับทราบข้อเสนอแนะของ คอป. จากนั้นนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๗๙/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะกรรมการประสานและติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (ปคอป.) มีรองนายกรัฐมนตรี (นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ) เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่พิจารณารายละเอียดข้อเสนอแนะของ คอป. ให้มีการดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยเร็วเพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและได้รับความเสียหายอันเกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เป็นไปตามหลักนิติธรรมและความเสมอภาคอันจะนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติต่อไป

๔.๒.๒ ในส่วนของการเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับความขัดแย้งทางการเมือง นั้น ปคอป. เห็นว่าเป็นกรณีเร่งด่วนจึงได้นำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อนำเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณา คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอของ ปคอป. ดังนี้

(๑) เร่งรัดตรวจสอบให้ชัดเจนว่าการแจ้งข้อหาและการดำเนินคดีกับผู้ที่ถูกกล่าวหาและจำเลยสอดคล้องกับพฤติการณ์แห่งการกระทำหรือไม่ ทบทวนว่ามีการตั้งข้อกล่าวหาที่รุนแรงเกินสมควรหรือการดำเนินคดีที่มีพยานหลักฐานอ่อนไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือไม่

(๒) ดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลยเพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง รวมทั้งลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวอันเกิดจากการจำกัดเสรีภาพ ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้มีการปล่อยตัวชั่วคราว แต่กำหนดให้มีหลักประกันด้วยนั้น ขอบที่รัฐบาลจะหาหลักประกันดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถจะจัดหาหลักประกันได้ หากผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว รัฐบาลสมควรจัดหาสถานที่ในการควบคุมที่เหมาะสมซึ่งมิใช่เรือนจำปกติ ดังที่เคยใช้กับนักโทษทางการเมืองมาแล้วในอดีต

(๓) รัฐบาลสมควรขอความร่วมมือให้ชะลอการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองเหล่านี้ไว้ก่อน รอให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนในทุกด้านเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ประเมินความเหมาะสมทั้งทางด้านประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งมาตรการทางอาญาที่เหมาะสมก่อน

คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นชอบให้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ ทั้งนี้ได้

มอบหมายให้ ปคอป. ประสานขอความร่วมมือกับสำนักงานอัยการสูงสุดให้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

๔.๒.๓ ในส่วนของการเยียวยาฟื้นฟูเหยื่อและผู้เสียหายตลอดจนผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากความไม่สงบหรือความขัดแย้งทางการเมืองทุกฝ่ายซึ่งเป็นการเยียวยาในทางแพ่ง ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ ได้ให้ความเห็นชอบการกำหนดกรอบอัตราเงินช่วยเหลือชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ที่เสียชีวิต ทูพพลภาพ บาดเจ็บ รวมถึงผู้ที่ถูกดำเนินคดีจากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง ซึ่งครอบคลุม ถึงประชาชนทุกกลุ่ม เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อมวลชนและภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือน เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยมีหลักการดังนี้

ชดเชยกรณีเสียชีวิตเป็นจำนวนเงิน ๔,๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย โดยใช้หลักคำนวณตามฐานข้อมูลรายได้เฉลี่ยประจำต่อคนต่อปีตามสถิติรายได้ประชาชาติของประเทศไทย (GDP per capita) ของปี ๒๕๕๓ ซึ่งเท่ากับประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาทต่อปีต่อคน ชดเชยค่าเสียโอกาสให้กับทุกคนครอบครัวในอัตราเดียวกันเป็นเวลา ๓๐ ปี โดยประมาณว่าผู้เสียชีวิตอายุเฉลี่ยที่ ๓๕ ปี จะมีโอกาสทำงานจนถึงอายุ ๖๕ ปี เท่ากับขาดโอกาสทำงานสูญเสียรายได้ส่วนนี้ไปเป็นเวลา ๓๐ ปี รวมทั้งยังได้จ่ายค่าชดเชยการปลงศพอัตรา ๒๕๐,๐๐๐ บาทต่อราย ชดเชยกรณีทุพพลภาพเท่ากับการชดเชยกรณีเสียชีวิต และยังมี การจ่ายเงินชดเชยกรณีสูญเสียอวัยวะ กรณีได้รับบาดเจ็บแต่ไม่สูญเสียอวัยวะ เงินช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล เงินชดเชยเยียวยาให้กับผู้ที่ถูกดำเนินคดีจากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองในกรณีศาลไม่ให้ประกันตัวแต่ในที่สุดศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง หรือในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมตัวหรือคุมขังนานกว่าระยะเวลาให้จำคุกเกินกว่า ๙๐ วันขึ้นไป นอกจากนี้ยังมี การชดเชยเยียวยาความสูญเสียทางด้านจิตใจแก่ผู้ที่เสียชีวิตหรือทุพพลภาพอีกเป็นจำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย เท่ากับผู้เสียชีวิตหรือทุพพลภาพจะได้รับการชดเชยเป็นจำนวนเงิน ๗,๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยจะมีคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นทำหน้าที่พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม เพื่อให้การใช้เงินของรัฐเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรม เหตุที่วงเงินที่ใช้ในการชดเชยเยียวยาแล้วเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง ก็เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของรัฐที่ไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองอยู่ในกรอบและดำเนินไปตามครรลองของสันติวิธีจนเกิดความรุนแรงและสร้างความเสียหายแก่บุคคลและสังคม ทั้งยังเป็นการแสดงออกว่ารัฐตระหนัก และรับรู้ถึงความเจ็บปวดสูญเสียของผู้ที่ได้รับผลกระทบทุกฝ่าย และยินดีที่จะชดเชยเยียวยาแก่ทุกฝ่ายที่ได้รับ ความเจ็บปวดสูญเสียนั้นโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๔.๓ การติดตามผลการดำเนินงานและการรับฟังข้อเท็จจริงจากหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ได้ข้อสรุป ดังนี้

๔.๓.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ^๕ ซึ่งแจ้งต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับรายละเอียดของคดีและการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เป็นคดีของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในช่วงก่อนการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕๒ คดี แบ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จำนวน ๓ คดี คดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐจำนวน ๒๓ คดี และคดีอื่น ๆ จำนวน ๑๒๖ คดี คดีทั้งหมดได้ดำเนินการสอบสวนแล้วเสร็จและส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่แล้ว

กลุ่มที่ ๒ เป็นคดีของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๒ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๔ คดี เป็นคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐจำนวน ๕๕ คดี และคดีอื่น ๆ จำนวน ๖๙ คดี คดีทั้งหมดได้ดำเนินการสอบสวนแล้วเสร็จและส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่แล้ว

กลุ่มที่ ๓ เป็นคดีของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในช่วงเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ จำนวนทั้งสิ้น ๕๙๑ คดี ได้ส่งเรื่องไปให้กรมสอบสวนคดีพิเศษและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปป.ช.) พิจารณาดำเนินการจำนวน ๒๕๙ คดี คงเหลือคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจำนวน ๓๓๒ คดี แบ่งเป็นคดีที่เกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จำนวน ๒ คดี คดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐจำนวน ๑๕๘ คดี และคดีอื่น ๆ จำนวน ๑๗๒ คดี โดยคดีทั้งหมดพนักงานสอบสวนได้สอบสวนแล้วเสร็จและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่แล้วจำนวน ๑๖๗ คดี คงเหลือสำนวนที่ค้างอยู่ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติรวม ๕ คดี เป็นคดีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ๔ คดี และรู้ตัวผู้กระทำความผิด ๑ คดี ดังนั้น การดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ จึงอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานอัยการสูงสุดเกือบทั้งหมด

๔.๓.๒ กรมสอบสวนคดีพิเศษ^๖ ซึ่งแจ้งต่อคณะกรรมการว่าคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือ คดีความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ คดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางการเมืองทั้งหลายทั้งก่อนและหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ คดีความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ คดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการ

^๕ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔ วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

^๖ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตรวจสอบการแจ้งข้อหาให้ชัดเจน รวมถึงทบทวนการตั้งข้อกล่าวหาที่รุนแรงเกินสมควรหรือไม่ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ในส่วนของคดีการก่อการร้ายได้มีการทำความเห็นสั่งฟ้องพร้อมส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการแล้วจำนวนหนึ่ง สำหรับผู้ต้องหาที่หลบหนีต่อมาเข้ามอบตัวก็ให้สิทธิประกันตัว อีกส่วนหนึ่งคือคดีเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองจนทำให้มีผู้เสียชีวิต ๙๑ ศพ กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อทำการไต่สวนหาสาเหตุการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ ส่วนคดีความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ยังอยู่ในระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม สำหรับคดีที่เรียกว่าผั่งล้มเจ้า เป็นคดีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษรับเป็นคดีพิเศษที่ ๑๐๑/๒๕๕๓ ขณะนี้อยู่ระหว่างการรวบรวมพยานหลักฐานอีกหลายประเด็นเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดและให้เกิดความป็นธรรมในการดำเนินคดีให้มากที่สุด คดีผั่งล้มเจ้าจึงยังไม่มีแจ้งข้อกล่าวหาที่ชัดเจนจากผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำจากพฤติการณ์ใดและเมื่อไร ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนทางกฎหมาย

๔.๓.๓ สำนักงานอัยการสูงสุด ^๗ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า สำนักงานอัยการสูงสุดได้รับหนังสือจากฝ่ายเลขานุการของ ปคอป. ประสานขอความร่วมมือเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ดังนี้

(๑) ขอข้อมูลคดีและรายละเอียดของคดี รวมทั้งการดำเนินคดีทั้งหมดในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่ก่อนและหลังรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ รวมถึงสถานะล่าสุดของคดีดังกล่าว ขณะนี้สำนักงานอัยการสูงสุดอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลรายละเอียดที่จะส่งให้กับ ปคอป. และจะส่งให้กับคณะกรรมการชุดนี้ด้วย

(๒) สำหรับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ที่เห็นชอบให้ ปคอป. ประสานขอความร่วมมือกับสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามข้อเสนอของ คอป. นั้น เนื่องจากมีคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน จึงต้องมีการประชุมพิจารณากันในระหว่างหลายหน่วยงานว่าสามารถที่จะให้ความร่วมมือได้แค่ไหนภายในกรอบของกฎหมายขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ

(๓) ในการดำเนินงานเพื่อประสานความร่วมมือกับ ปคอป. อัยการสูงสุดได้มอบให้อธิบดีอัยการฝ่ายคดีพิเศษ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในรูปของคณะทำงาน ขณะนี้อยู่ระหว่างการตั้งคณะทำงานเพื่อประสานความร่วมมือกับ ปคอป. ต่อไป

๔.๓.๔ กรมราชทัณฑ์ ^๘ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ในประเด็นว่า หากผู้ต้องหาและ

^๗ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

^๘ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔ วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

จำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว รัฐบาลสมควรจัดหาสถานที่ในการควบคุมที่เหมาะสมซึ่งมิใช่เรือนจำปกติดังเช่นที่เคยใช้กับนักโทษทางการเมืองในอดีต สำหรับการดำเนินการกับผู้ต้องขังตามข้อเสนอแนะของ คอป. กรมราชทัณฑ์ได้แยกผู้ต้องขังในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองโดยได้แยกควบคุมกักขังทั้งเรือนจำในกรุงเทพมหานครและเรือนจำกลางของจังหวัดต่าง ๆ สำหรับกรุงเทพมหานครจะได้เตรียมโรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขนไว้ใช้เป็นสถานที่ควบคุม ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการปรับปรุง หากแล้วเสร็จก็จะได้นำผู้ต้องขังในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองมาควบคุมไว้ที่เรือนจำแห่งนี้ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้ประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเรือนจำชั่วคราวแล้ว อันเป็นไปตามความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๓๙ ในส่วนของต่างจังหวัดยังเป็นปัญหาเพราะยังหาสถานที่ควบคุมที่มีความเหมาะสมที่มีใช้เรือนจำปกติมิได้

๔.๓.๕ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ^๔ ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในส่วนของการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในทางการเมือง ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีหลักประกัน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะเป็นผู้จัดหาหลักประกันให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นโดยจะใช้จ่ายเงินจากกองทุนยุติธรรมเป็นหลักประกันต่อศาล ขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการนำเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อขออนุมัติวงเงินที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันในอันที่จะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๔ ต่อไป

๔.๔ การรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ คณะกรรมการได้เชิญตัวแทนขององค์กรเอกชนประกอบด้วย หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย^๕ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย^๖ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย^๗ และสมาคมธนาคารไทย^๘ มาชี้แจงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

^๔ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕ วันอังคารที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๔

^๕ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

^๖ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗ วันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๔

^๗ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

^๘ บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗ วันอังคารที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๔

๔.๔.๑ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยทำให้เกิดการชะลอการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ปัจจุบันประเทศไทยต้องแข่งขันกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งการเข้าสู่ระบบการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) มีทั้งผลดีและผลเสียแต่สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ ดังนั้น ภาครัฐจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศไทยต้องเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันให้เหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในตลาดภูมิภาคเอเชีย

๔.๔.๒ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า ภาคอุตสาหกรรมมีความกังวลในสถานการณ์ทางการเมือง ถ้าการบริหารประเทศมีความต่อเนื่องจะเป็นประโยชน์ในการสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งเป็นการบั่นทอนความสามารถในการบริหารประเทศ โดยขณะนี้สังคมเกิดความสับสนว่าคนไทยไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้หรืออย่างไร สิ่งที่ภาคเอกชนต้องการ คือ อยากให้คนไทยมีความปรองดอง มีจิตใจที่เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน หากภายในประเทศยังไม่เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันการที่จะเป็นมิตรที่ดีกับต่างประเทศคงจะเป็นเรื่องยาก ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ระบบการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ซึ่งการประกอบการค้ากับต่างประเทศจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดี หรือมีไมตรีจิตที่ดีกับประเทศทั้งหมดที่เป็นสมาชิกของอาเซียนเพื่อส่งผลให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งได้

๔.๔.๓ สมาคมธนาคารไทย ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า ภาคธุรกิจต้องการเห็นมาตรการของภาครัฐในการระงับความขัดแย้งด้วยวิธีการที่เป็นสากล และต้องการทราบความรู้สึกของคนไทยว่าต้องการอยู่ร่วมกันจริงหรือไม่ เพราะเหตุการณ์ความขัดแย้งที่ผ่านมามีความรุนแรงเกิดขึ้นจนทำให้เกิดคำถามว่า คนไทยยังรักกันอยู่หรือไม่ สิ่งเหล่านั้นนักธุรกิจมีความเป็นห่วงเพราะส่งผลกระทบต่อการลงทุนในประเทศ ถ้าภาพของการปรองดองในประเทศยังไม่เกิดขึ้นความเชื่อมั่นของนักลงทุนจะหมดไป

จากการรับฟังคำชี้แจงต่อคณะกรรมการในส่วนขององค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ^{๑๔} สรุปได้ว่า

(๑) สภาพความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ การค้า และการลงทุน ทำให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงจะมี

^{๑๔} รายละเอียดของคำชี้แจงต่อคณะกรรมการในส่วนของ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ติดตามได้ในภาคผนวก ข

ปัญหาต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI : Foreign Direct Investment) ในระดับที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งทำให้ประเทศสูญเสียอำนาจในการแข่งขัน

(๒) ภาครัฐกิจการต้องการเห็นการยุติความขัดแย้ง ไม่ต้องการให้มีเหตุการณ์ความรุนแรงและต้องการให้เกิดการปรองดองโดยเร็วที่สุด

(๓) ปัจจัยที่เห็นว่ามีมีความจำเป็นต่อการปรองดอง คือ การลดทิว การให้อภัยซึ่งกันและกันโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นที่ตั้งเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวข้ามความขัดแย้งในครั้งนี้ไปได้

นอกจากนี้คณะกรรมการยังได้รับฟังการชี้แจงและให้ความคิดเห็นจากนาย Setsuo Luchi ประธาน JETRO (Japan External Trade Organization) ประจำกรุงเทพมหานคร^{๕๕} ซึ่งรับผิดชอบการค้าและการลงทุนของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย สรุปได้ว่า

(๑) การชุมนุมทางการเมืองที่ผ่านมาได้ส่งผลเสียหายต่อการประกอบธุรกิจการค้าของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างใหญ่หลวง

(๒) ความขัดแย้งทางการเมืองในรอบหลายปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของชาวญี่ปุ่นที่จะมาลงทุนในประเทศไทย ทำให้ต้องเพิ่มเกณฑ์การพิจารณาที่เข้มงวดยิ่งขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่ต้องพิจารณาความเสี่ยงในทางการเมืองอย่างสูงสุด ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากเสถียรภาพทางการเมืองควรเป็นความเสี่ยงที่รัฐบาลไทยจะให้มีเกิดขึ้นน้อยที่สุด ทั้งนี้ยังไม่นับความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก เช่นภัยธรรมชาติหรือค่าแรงงานที่สูง

(๓) ในกรณีที่ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการภูมิภาค (Regional Operating Headquarters : ROH) ซึ่งสามารถที่จะครอบคลุมทั้งอาเซียนได้นั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีเสถียรภาพทางการเมืองซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุด ไม่ใช่เพียงพัฒนาแค่ระบบภาษีและระบบการเงินเท่านั้น การปรองดองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างที่สุดที่จะต้องเร่งดำเนินการให้เกิดขึ้นโดยเร็ว บทบาทของคณะกรรมการชุดนี้จึงมีความสำคัญมาก

(๔) ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศเดียวที่เป็นทางเลือกสำหรับการลงทุนของนักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเพิ่มอำนาจทางแข่งขันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงทั้งหลายลง ขณะนี้นักลงทุนชาวญี่ปุ่นได้พิจารณาแนวทางการลงทุนไปยังประเทศอินโดนีเซียและประเทศเวียดนามแทนประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากทั้งสองประเทศมีเสถียรภาพทางการเมืองและไม่มีเหตุขัดแย้งจนนำไปสู่ความรุนแรง

^{๕๕} บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

๔.๕ การรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานด้านความมั่นคง คณะกรรมการได้เชิญ กองทัพบก^{๖๖} และสภาความมั่นคงแห่งชาติ^{๖๗} มาชี้แจงข้อเท็จจริงและความเห็นต่อคณะกรรมการ สรุปได้ว่า

- (๑) ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงขณะนี้ ถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ในระดับที่เป็นอันตรายสูงสุด
- (๒) ปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่และยังมิได้รับการแก้ไข จึงมีโอกาที่จะเกิดการเผชิญหน้าของผู้คนในสังคมอันอาจนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงได้อีก จำเป็นที่จะต้องบริหาร ความขัดแย้งให้อยู่ในกรอบของสันติวิธีรวมทั้งลดเหตุที่จะนำไปสู่การเผชิญหน้าลงโดยเร็วที่สุด
- (๓) ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปรองดองประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย คือ มาตรการหรือแนวทางที่กำหนดออกมานั้นต้องเป็นธรรม ไม่ขัดแย้งกับกระบวนการยุติธรรม รวมถึง ได้รับการยอมรับจากผู้เสียหาย

๔.๖ การรับฟังความคิดเห็นจากหัวหน้าพรรคการเมือง ประธานคณะกรรมการได้เชิญหัวหน้า พรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรมารับประทานอาหารกลางวันร่วมกับ คณะกรรมการที่ห้องประชุม ๓๓๐๑ อาคารรัฐสภา ๓ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะเป็น ประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างความปรองดองแห่งชาติซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกพรรคการเมืองอย่างยิ่ง สรุปได้ว่า

- (๑) หัวหน้าพรรคการเมืองทุกพรรคเห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในขณะนี้ เป็น อันตรายต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศในระดับสูงสุด จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องยุติความ ขัดแย้งและเข้าสู่กระบวนการปรองดองโดยเร็วที่สุด พรรคการเมืองทุกพรรคจะให้การสนับสนุนการ ดำเนินงานของคณะกรรมการในการพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ โดยเห็น ว่าปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การสร้างความปรองดองแห่งชาติประสบความสำเร็จ คือ การใช้หลักเมตตาธรรม ด้วยการให้อภัยซึ่งกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติเป็นที่ตั้งและอยู่บนพื้นฐานของหลัก นิติธรรม จึงจะเกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายอันจะทำให้ประเทศชาติสามารถก้าวข้ามความขัดแย้งครั้งนี้ไปสู่ สันติภาพและความมั่นคงซึ่งจะเป็นทางออกให้กับประเทศชาติได้ในที่สุด
- (๒) หัวหน้าพรรคการเมืองทุกพรรคมีความเห็นร่วมกันว่า ประเด็นการแก้ไขประมวล กฎหมายอาญามาตรา ๑๑๒ ที่กำลังถกเถียงกันในขณะนี้ เป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองสูงสุดที่ อาจนำไปสู่การเผชิญหน้าของประชาชนและเกิดความรุนแรงได้ในที่สุดซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการปรองดอง

^{๖๖} บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘ วันอังคารที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

^{๖๗} บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๐ วันอังคารที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๕

เพื่อให้ประชาชนและทุกฝ่ายในสังคมมีความชัดเจนในนโยบายของพรรคการเมืองทุกพรรคอันจะเป็นการลดเงื่อนไขที่อาจจะนำไปสู่ความรุนแรง พรรคการเมืองทุกพรรคจึงได้มีมติร่วมกันว่า พรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคไม่มีนโยบายที่จะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ทั้งสิ้น ประเด็นที่เกิดขึ้นในขณะนี้เป็นการถกเถียงของนักวิชาการที่ทุกฝ่ายควรบริหารให้อยู่ในกรอบของวิชาการและสันติวิธี แต่หากมีการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อกฎหมายรัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่โดยเคร่งครัด

๔.๗ การรับฟังความคิดเห็นจากสื่อมวลชน คณะกรรมการได้เชิญผู้แทนสื่อมวลชนมาชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ ซึ่งมีทั้งผู้แทนจากหนังสือพิมพ์รายวันที่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการด้วยตนเอง ได้ให้ความคิดเห็นต่อกระบวนการปรองดอง ดังนี้

- (๑) สภาวะความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยในขณะนี้เป็นการเมืองจึงทำให้เสถียรภาพทางการเมืองไม่มั่นคง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ
- (๒) ต้องการเห็นการปรองดองในประเทศไทยโดยเร็ว
- (๓) ปัจจัยสำคัญคือนักการเมืองที่เป็นผู้นำทางสังคมควรมีบทบาทสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่ความปรองดอง

นอกจากนี้ คณะกรรมการยังได้รับคำชี้แจงเป็นเอกสารจาก ๒ องค์กรวิชาชีพสื่อ ได้แก่ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ที่ได้จัดส่งเอกสารเป็นแถลงการณ์ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องขององค์กรภาคธุรกิจและองค์กรวิชาชีพสื่อรวม ๑๔ องค์กรที่มีต่อกระบวนการปรองดอง ดังนี้

- (๑) พรรคการเมืองทุกพรรครวมถึงกลุ่มการเมืองทุกกลุ่มต้องยอมรับผลการเลือกตั้งและหลีกเลี่ยงหรือไม่ดำเนินการด้วยประการใด ๆ ที่จะนำประเทศกลับไปสู่ความรุนแรงในทุกรูปแบบ
- (๒) พรรคการเมืองทุกพรรคต้องแสดงเจตจำนงทางการเมืองว่า จะให้ความสำคัญกับกระบวนการลดความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความปรองดองของประเทศโดยให้ถือเป็นสัญญาประชาคมว่า หลังการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน
- (๓) การสร้างความปรองดองจะต้องดำเนินการโดยองค์กรที่เป็นอิสระและไม่ใช่คู่ขัดแย้ง โดยมีกระบวนการที่เหมาะสมและเป็นธรรม

๔.๘ การรับฟังความคิดเห็นจากภาควิชาการ คณะกรรมการได้เชิญสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสถาบันพระปกเกล้ามาชี้แจงข้อเท็จจริงและให้ความเห็นต่อคณะกรรมการ สรุปได้ดังนี้

๔.๘.๑ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา^{๑๔} ให้ความเห็นต่อคณะกรรมการว่า

^{๑๔} บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๖ วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔

การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของประเทศไทยในอดีตดำเนินการโดยวิธีออกกฎหมายนิรโทษกรรม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐ

การนิรโทษกรรม คือ การลืมการกระทำความผิดอาญาที่ผู้กระทำความผิดกระทำมาในอดีต โดยสังคมเห็นว่าควรลืมการกระทำความผิดนั้น (all legal remembrance of the offence) เพื่อประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีในสังคม ไม่ว่าจะการกระทำนั้นอยู่ในระหว่างดำเนินการสอบสวน ฟ้องร้องดำเนินคดี หรือถูกลงโทษแล้วก็ตาม นิรโทษกรรมมีหลักคิดว่า สังคมมีความทุกข์ยากลำบากมามาก แล้วบัดนี้ต้องการความสงบ จึงควรลืมการกระทำความผิดสร้างความสามัคคีในสังคมอนาคต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขซึ่งจะทำให้สังคมมีความเชื่อมั่นในกฎหมาย ในส่วนด้านผู้กระทำความผิดนั้นสังคมเห็นว่าสมควรที่จะนิรโทษกรรมมากกว่าที่จะให้ถูกลงโทษต่อไป สังคมก็จะลืมการกระทำในอดีตเพื่อสร้างอนาคต โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้ที่จะต้องถูกลงโทษรวมกันเป็นจำนวนมากจะได้สร้างความสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำความผิดและสังคม

ผลของการนิรโทษกรรม จะย้อนหลังไปลบล้างความผิดในอดีตถ้ายังไม่ได้ฟ้องคดีก็ให้ถือว่าความผิดนั้นไม่มีอยู่เพราะถือว่าไม่มีการกระทำนั้นอีกต่อไปและถือว่าเป็นเรื่องของความสงบเรียบร้อยของสังคม บรรดาโทษทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นโทษประหารหรือโทษอุกฤษณ์ต้องเลิกกันหมด แต่ถ้าได้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วต้องถือว่าเป็นกรณีที่ดีเลิกกันโดยไม่มีมูลทางกฎหมายในการดำเนินคดีรวมถึงเป็นการล้างองค์ประกอบความผิดทั้งหมด แต่ไม่มีผลในการคืนทรัพย์สินที่ถูกริบรวมทั้งค่าปรับที่ได้จ่ายไปแล้วหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดำเนินคดี เพราะถือว่าการนิรโทษกรรมเป็นการที่สังคมลืมความผิดแต่ไม่ใช้การที่สังคมยอมรับการกลับคืนสู่สถานะเดิม ในส่วนของคดีความผิดทางการเมืองมิได้มีการบัญญัตินิยามไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยเฉพาะ

การตรากฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น ๔ กลุ่มคือ

- (๑) การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดในโอกาสสำคัญของประเทศไทย รวม ๕ ฉบับ
- (๒) การนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน จำนวน ๑๑ ฉบับ
- (๓) การนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบภายในประเทศ จำนวน ๕ ฉบับ
- (๔) การนิรโทษกรรมตัวบุคคล จำนวน ๑ ฉบับ คือ ในคดีที่นายอุทัย พิมพ์ใจชน

นายฉันทน์ ภักดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ ถูกศาลพิพากษาจำคุกอันเนื่องมาจากบุคคลทั้ง ๓ ได้ยื่นฟ้องจอมพลถนอม กิตติขจรกับพวกที่ได้ปฏิวัติยึดอำนาจการปกครอง

๔.๘.๒ สถาบันพระปกเกล้า^{๑๔} ชี้แจงข้อเท็จจริงและรายงานผลการศึกษาคณะกรรมาธิการตามที่ได้รับมอบหมาย สรุปได้ดังนี้

^{๑๔} บันทึกการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓ วันอังคารที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

(๑) สถาบันพระปกเกล้าได้รับอนุมัติจากสภาสถาบัน ในการประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ให้ทำการศึกษาวิจัยภายใต้หัวข้อ “อะไรคือปัจจัยหรือกระบวนการที่ทำให้การปรองดองแห่งชาติประสบความสำเร็จ” ได้ตามที่คณะกรรมการขอความร่วมมือมอบให้รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้าเป็นหัวหน้าคณะรับผิดชอบทำการศึกษาวิจัย โดยจะทำการศึกษาร่วมกับต่างประเทศที่เคยประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและสามารถยุติความขัดแย้งได้แล้วเป็นแบบอย่าง ในการนี้สถาบันพระปกเกล้าได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการให้ส่งเจ้าหน้าที่มารับฟังการประชุมคณะกรรมการได้ทุกครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการประชุม นำไปประกอบการจัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัยต่อไป

(๒) สถาบันพระปกเกล้ารายงานต่อคณะกรรมการว่า ในการจัดทำรายงานผลการศึกษายึดถือข้อเท็จจริงและแนวทางการทำงานของ คอป. เพื่อให้กระบวนการสร้างความปรองดองมีเอกภาพในด้านข้อเท็จจริง สำหรับแนวทางการศึกษาการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น สถาบันพระปกเกล้าได้ดำเนินการโดย ๑) การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง การเสริมสร้างความปรองดอง และความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน ร่วมกับการศึกษากฎหมายรูปแบบและกลไกที่เกี่ยวข้องซึ่งเคยมีการนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดองทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ๒) การสรุปบทเรียนจากเวทีประชาเสวนาหาทางออกซึ่งสถาบันพระปกเกล้าได้ดำเนินการในทุกภูมิภาคทั่วประเทศโดยให้ประชาชนหลายภาคส่วนร่วมกันเสวนาหาทางออกของประเทศไทย ในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงมิถุนายน ๒๕๕๔ ๓) การศึกษาประสบการณ์การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดองของต่างประเทศซึ่งคัดเลือกมาทำการศึกษา ๑๐ กรณีศึกษาจากหลากหลายทวีปในบริบทที่แตกต่างกัน ๔) การประมวลวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบัน และ ๕) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยนักการเมืองอาวุโส ผู้มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความปรองดองและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้คำถามปลายเปิดสำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ๒ ครั้ง รายละเอียดกรณีศึกษาของ ๑๐ ประเทศประกอบด้วย ดังนี้

เกาหลีใต้ ระยะเวลาขัดแย้ง ๑๐ ปี (๒๕๓๘ - ๒๕๔๘) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการเรียกร้องการเป็นประชาธิปไตยโดยประชาชนซึ่งนำไปสู่การปราบปรามจากรัฐบาลทหาร คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลทหารที่ต้องการรักษาอำนาจทางการเมืองกับประชาชนที่ต้องการเรียกร้องประชาธิปไตย

แอฟริกาใต้ ระยะเวลาขัดแย้ง ๑๐ ปี (๒๕๒๘ - ๒๕๓๘) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่คนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศถูกกีดกันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยคนผิวขาวซึ่งคุมอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลที่นำโดยคนผิวขาวที่ต้องการรักษาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจกับประชาชนคนผิวดำที่ต้องการการยกเลิกการกีดกันสีผิว

อินโดนีเซีย (กรณีอาเจระห์) ระยะเวลาขัดแย้ง ๗ ปี (๒๕๔๑ - ๒๕๔๘) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่ประชาชนชาวอาเจระห์รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับสำนักทางประวัติศาสตร์ของความเป็นรัฐอิสระในอดีต คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลอินโดนีเซียที่ต้องการรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนกับขบวนการปลดปล่อยอาเจระห์ที่ต้องการแยกดินแดนออกจากอินโดนีเซีย

สหราชอาณาจักร (กรณีไอร์แลนด์เหนือ) ระยะเวลาขัดแย้ง ๒๖ ปี (๒๕๑๕ - ๒๕๔๑) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่ชาวไอริชคาทอลิกซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ถูกเลือกปฏิบัติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับสำนักความเป็นชาตินิยมไอริช คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือกลุ่มอังกฤษโปรเตสแตนต์ที่ต้องการให้ไอร์แลนด์เหนืออยู่กับสหราชอาณาจักรต่อไปกับกลุ่มไอริชคาทอลิกที่ต้องการให้ไอร์แลนด์เหนือไปรวมกับประเทศไอร์แลนด์

วันดา ระยะเวลาขัดแย้ง ๘ ปี (๒๕๔๔ - ๒๕๕๒) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากนโยบายของจักรวรรดินิยมที่เน้นการแบ่งแยกและปกครอง รวมถึงการปกครองที่ไม่เป็นธรรมจากทั้ง ๒ กลุ่มชาติพันธุ์ คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือ ชาวฮูตู (Hutu) กับชาวตุตซี (Tutsi) สลับกันขึ้นมาปกครองประเทศโดยกดขี่อีกฝ่ายแล้วสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

ซีลี ระยะเวลาขัดแย้ง ๑๗ ปี (๒๕๓๒ - ๒๕๔๙) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางจากการเรียกร้องประชาธิปไตย คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลเผด็จการ ทหารปิโนเชตที่ต้องการรักษาอำนาจทางการเมืองกับประชาชนที่ถูกปราบปรามจากการเรียกร้องประชาธิปไตย

โคลัมเบีย ระยะเวลาขัดแย้ง ๒๒ ปี (๒๕๓๓ - ปัจจุบัน) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขยายตัวไปสู่การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลที่ต้องการเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศ กับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธต่าง ๆ ที่มีเขตอิทธิพลของตัวเองโดยมีจุดกำเนิดจากการมีแนวทางเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน

โมริออคโค ระยะเวลาขัดแย้ง ๑๖ ปี (๒๕๓๓ - ๒๕๔๙) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่ฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องโดยรัฐบาล คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลภายใต้การนำของกษัตริย์กับประชาชนทั่วไปที่เรียกร้องให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

โบลิเวีย ระยะเวลาขัดแย้ง ๓ ปี (๒๕๔๔ - ๒๕๕๒) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากการที่รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกระจายทรัพยากรธรรมชาติและอำนาจทางการเมือง โดยผู้มีอำนาจปกครองคือคนเชื้อสายสเปนซึ่งเป็นคนส่วนน้อย ในขณะที่คนพื้นเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์ คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลที่นำโดยคนเชื้อสายสเปนซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของประเทศกับประชาชนพื้นเมืองซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

เยอรมัน ระยะเวลาขัดแย้ง ๘ ปี (๒๕๓๓ - ๒๕๔๑) สาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยมกับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อันนำมาซึ่งความรู้สึกหือมลล้าเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างประเทศเยอรมันตะวันตกและเยอรมันตะวันออก คู่กรณีแห่งความขัดแย้งคือรัฐบาลเยอรมันตะวันออกที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์กับประชาชนส่วนหนึ่งที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย

ผลการศึกษาพบว่า^{๒๐} สาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยมาจากปัญหาใจกลางอันประกอบด้วยปัญหามมองต่อประชาธิปไตยที่แตกต่างกันทั้งในชั้นอุดมการณ์และชั้นผลประโยชน์ และปัญหาพื้นฐานคือความหือมลล้าทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องกัน โดยมีตัวแปรเชิงกระบวนการ คือ การใช้อำนาจที่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกวไม่ชอบธรรม เช่น การแทรกแซงกลไกการตรวจสอบการรัฐประหาร บทบาทขององค์กรตรวจสอบ ฯลฯ และความรุนแรงแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมวลชน สื่อมวลชน และกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักการเมือง นักลงทุน นักวิชาการ ฯลฯ ที่มีส่วนทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นขยายตัวออกไป ดังนั้น ในการสร้างความปรองดองให้คนในสังคมไทยสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทุกฝ่ายต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองโดย (๑) รัฐบาลควรแสดงเจตจำนงทางการเมืองรวมทั้งมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่จะสร้างความปรองดองในชาติโดยเร็ว (๒) รัฐบาลควรสร้างความตระหนักของทุกภาคส่วนในสังคมให้เห็นถึงความสำคัญการสร้างความปรองดองในชาติ (๓) รัฐบาลควรเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทั้งในรูปตัวเงินและความรู้สึก เช่น การยกย่องให้เกียรติผู้สูญเสีย หรือการสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นที่ระลึกถึงบทเรียนต่อเหตุการณ์ทางการเมืองของสังคมไทย

ในส่วนของผู้เกี่ยวข้อง (๑) ทุกฝ่ายควรงดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ผู้คนรู้สึกวอยู่ ในสังคมที่ไมเคารพกฎหมายและหลักนิติรัฐ เช่น การใช้มวลชนในการเรียกร้องหรือกดดันด้วยวิธีการอันผิดกฎหมาย (๒) ควรลดความหวาดระแวงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยยุติการเคลื่อนไหวใด ๆ ที่อาจถูกตีความได้วเป็นความพยายามที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (๓) สื่อมวลชนควรสนับสนุนกระบวนการสร้างความปรองดองและหลีกเลี่ยงการสร้าง ความขัดแย้งใหม่ ในขณะที่วกัน (๔) สังคมไมควรรื้อฟื้นเอาผิดกับการทำรัฐประหารที่ผ่านวในอดีตและต้องหามาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการรัฐประหารอีกในอนาคตพร้อมทั้งกำหนดโทษของการกระทำดังกล่าวในประมวลกฎหมายอาญา

นอกจากนี้ต้องมีการจัดกระบวนการและกลไกการสร้างความปรองดอง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเสวนวใน ๒ ระดับ คือ ๑) ระดับตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงซึ่งอาจมีรูปแบบการพูดคุยที่หลากหลาย และ ๒) ระดับประชาชนฐานรากในรูปของการจัด “เวทีประเทศไทย”

^{๒๐} รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติเสนอต่อคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สถาบันพระปกเกล้า มีนาคม ๒๕๕๕

ในพื้นที่ทั่วประเทศโดยอาจกำหนดให้มีเจ้าภาพในการดำเนินการ สำหรับกระบวนการประชาเสวนาหาทางออกจะต้องมีการหยิบยกประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อจัดการกับปัญหาความขัดแย้งทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

มาตรการระยะสั้น เพื่อให้การใช้ความรุนแรงยุติลงและทำให้ความขัดแย้งความบาดหมางและบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและปัจเจกบุคคลกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด จะต้องมีการพิจารณาดำเนินการในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการกับความจริงของเหตุการณ์รุนแรงที่นำมาซึ่งความสูญเสีย โดยการสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของ คอป. ให้ดำเนินการค้นหาความจริงให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือนและควรเปิดเผยข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่ไม่ระบุตัวบุคคลในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางสังคม โดยวัตถุประสงค์ของการเปิดเผยนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อให้สังคมได้เรียนรู้บทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอีกในอนาคต

(๒) การให้อภัยแก่การกระทำที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการนิรโทษกรรมในคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมืองโดยรวมถึงกลุ่มผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้บังคับบัญชาตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เสนอทางเลือกในการออกกฎหมายนิรโทษกรรมออกเป็น ๒ ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ ๑ ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุกประเภท รวมทั้งคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ และคดีอาญาที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน

ทางเลือกที่ ๒ ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม เฉพาะคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ โดยความผิดอาญาอื่นซึ่งแม้จะมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองจะไม่ได้รับการยกเว้น เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน

ทั้งนี้ทั้ง ๒ ทางเลือกให้ยกเว้นกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์โดยให้กรณีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมปกติ

(๓) การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาจากกระบวนการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ (คตส.) คณะผู้วิจัยได้เสนอวิธีดำเนินการออกเป็น ๓ ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่ ๑ ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาด้วยกระบวนการยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ โดยให้เฉพาะผลการพิจารณาของ คตส. สิ้นผลลงและโอนคดีทั้งหมดให้ ป.ป.ช.ดำเนินการใหม่ แต่ไม่กระทบถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

ทางเลือกที่ ๒ ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมดและให้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติโดยให้ถือว่าคดีดังกล่าวไม่ขาดอายุความ

ทางเลือกที่ ๓ ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมดและไม่นำคดีที่อยู่ในระหว่างกระบวนการและที่ตัดสินไปแล้วมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง

ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกใดก็ตามจะต้องไม่มีการฟ้องร้อง คตส. ในเวลาต่อมา เนื่องจากถือว่ากระทำของ คตส. เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในขณะนั้น

(๔) การกำหนดกติกาทางการเมืองซึ่งอาจรวมถึงการแก้ไขกฎหมายหลัก รัฐธรรมนูญ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาหาข้อสรุปต่อประเด็นที่อาจจะขัดต่อหลักนิติธรรมและความเป็นประชาธิปไตย และต้องหลีกเลี่ยงการสร้าง “ความยุติธรรมของผู้ชนะ” เช่น การได้มาซึ่งบุคคลที่เข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบองค์กรอิสระ ประเด็นพรรคการเมือง การถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติและองค์กรอิสระ

มาตรการระยะยาว สังคมต้องมีการพิจารณาร่วมกันในประเด็นที่เป็นปมปัญหา ได้แก่ คุณลักษณะของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อแสวงหาสาระร่วมกันของอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แตกต่างกันโดยการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยอันจะนำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของประเทศชาติ รวมถึงมีการกำหนดกติกาทางการเมืองร่วมกันผ่านการแก้ไขหรือร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อหาดุลยภาพทางการเมืองอันเป็นการกำหนดแนวทางที่มาจากกรยอมรับของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง นอกจากนี้จะต้องมีการพิจารณาร่วมกันถึงการวางรากฐานของประเทศเพื่อความเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และการเสริมสร้างวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองและการอยู่ร่วมกันในความแตกต่างควบคู่ไปด้วย

ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย ๓ ประการคือ

(๑) เจตจำนงทางการเมืองของผู้มีอำนาจรัฐที่จะสร้างความปรองดองโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ (๒) กระบวนการสร้างความปรองดองจะต้องมีพื้นที่ให้กับกลุ่มที่มีส่วนได้เสียโดยตรงและประชาชนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทย และ (๓) ปัญหาใจกลางซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งจะต้องได้รับการแก้ไขและแปรเปลี่ยนเป็นพลังในการพัฒนาประชาธิปไตย

บทที่ ๕

ผลการศึกษาของคณะกรรมการธิการ

๕.๑ คณะกรรมการธิการเห็นว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ผ่านมามีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่เกิดจากการเมือง การปกครอง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งทุกด้านมีความอ่อนแอ ขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยการยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ ทำให้เกิดข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมของกลไกต่าง ๆ ของรัฐ กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นภายหลังการยึดอำนาจดังกล่าว เป็นเหตุให้ปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วมีความซับซ้อนและเพิ่มปัญหามากขึ้น

๕.๒ คณะกรรมการธิการเห็นด้วยกับความเห็นตามรายงานของ คอป. ว่าเหตุการณ์แห่งความขัดแย้งจนนำไปสู่ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ มิได้เกิดจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะแต่เป็นผลของการกระทำและเหตุการณ์หลาย ๆ ครั้งต่อเนื่องกันที่เป็นปัญหาความขัดแย้งจนนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรง ตั้งแต่เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพื่อขับไล่รัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เมื่อช่วงประมาณปลายปี พ.ศ.๒๕๔๘ เหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ เหตุการณ์การชุมนุมต่อต้านรัฐประหารของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปท.) เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพื่อขับไล่รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มแนวประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๒ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓

๕.๓ คณะกรรมการธิการเห็นว่าเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองครั้งนี้แตกต่างจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากครั้งนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนที่แสดงออกโดยการแบ่งออกเป็นกลุ่มเป็นสี จึงต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่รากเหง้าของปัญหาควบคู่ไปกับการสร้างกระบวนการปรองดองสมานฉันท์เพื่อจัดความทุกข์ความไม่สบายใจของคนในชาติ โดยร่วมกันแสวงหาทางออกให้กับประเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงและความเสียหายซ้ำอีกในอนาคต ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องบริหารความขัดแย้งด้วยความระมัดระวัง นอกจากนี้คณะกรรมการยังพบว่ากระบวนการสร้างกระบวนการปรองดองในประเทศไทยมีความแตกต่างกับต่างประเทศที่เหตุการณ์ความรุนแรงได้ยุติลงแล้วจึงเกิดกระบวนการปรองดอง แต่ในกรณีของประเทศไทยเป็นการสร้างความปรองดองในขณะที่คู่กรณีและสาเหตุแห่งความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่ซึ่งอาจเกิดการเผชิญหน้าทีนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงได้อีกตลอดเวลา การสร้างความปรองดองของสังคมไทยจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมกันนำพาประเทศก้าวข้ามความขัดแย้งในครั้งนี้ไปได้

๕.๔ คณะกรรมาธิการพบว่าประเด็นที่อ่อนไหวอันอาจนำไปสู่การเผชิญหน้าของผู้คนในสังคม และนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรงได้ในที่สุดในขณะนี้ประกอบด้วย (๑) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวข้องกับการแก้ไขมาตรา ๑๑๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา (๒) ประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญและ (๓) ประเด็นการปรองดองโดยเฉพาะการนิรโทษกรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องมีความระมัดระวังในการนำเสนอประเด็นดังกล่าวข้างต้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงได้อีก

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนหาสาเหตุการเสียชีวิตของประชาชนในเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่อาจนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างประชาชนกับกองทัพและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการชดเชยเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความรุนแรงทางการเมือง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ ซึ่งมีหลายฝ่ายวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นจำนวนเงินชดเชยเยียวยาที่สูงเกินไป รวมถึงผู้ที่สมควรได้รับการชดเชยเยียวยา นอกจากนี้ยังมีประเด็นการเยียวยาพี่น้องประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากรัฐบาลไม่สามารถทำความเข้าใจหรือสร้างกระบวนการให้เป็นที่ยอมรับจากสังคมได้ จะกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งใหม่ของสังคมในที่สุด

๕.๕ ผลของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยในขณะนี้ ได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงในระดับอันตรายสูงสุด ทำให้ประเทศขาดความมั่นคงและสูญเสียอำนาจการแข่งขัน ประกอบกับที่ประเทศไทยเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงกระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจของคนในชาติอย่างรุนแรง ด้วยเหตุดังกล่าวเมื่อถูกนำมารวมกับประเด็นความเสี่ยงในทางการเมืองของประเทศทำให้นักลงทุนจากต่างประเทศ (FDI) อาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงการลงทุนจากประเทศไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีเสถียรภาพทางการเมืองและไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง เช่น ประเทศอินโดนีเซียและประเทศเวียดนาม ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับความเสียหายอย่างมหาศาล นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในประเทศพม่าซึ่งจะมีผลต่ออนาคตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในโลกตะวันตกซึ่งเป็นคู่ค้าและผู้ลงทุนรายสำคัญของประเทศไทย ปัจจัยสำคัญดังกล่าวข้างต้นถือเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ประเทศไทยจะต้องมีความปรองดองหันหน้าเข้าหากัน แปลงวิกฤตครั้งนี้ให้เป็นโอกาสเพื่อฟื้นความสงบสุขและความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อชาติบ้านเมืองให้กลับคืนมา ประการสำคัญความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับคนในชาติขณะนี้มาจากความแตกต่างทางความคิดซึ่งล้วนแต่มีเจตนาดีต่อชาติบ้านเมืองด้วยกันทั้งสิ้น จึงจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องยุติความขัดแย้งและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นกับคนในชาติโดยเร็วที่สุด

๕.๖ ทุกภาคส่วนของสังคมต่างต้องการให้ประเทศไทยยุติความขัดแย้งและสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยเร็วที่สุด ประกอบด้วยประชาชนทั่วไปดังปรากฏตามผลสำรวจของทุกสำนักโพลที่ต่างต้องการให้ประเทศชาติเกิดความปรองดองด้วยกันทั้งสิ้น ภาคธุรกิจทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งฝ่ายความมั่นคงต่างต้องการให้ประเทศชาติยุติความขัดแย้งและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุด ดังปรากฏตามที่ได้มาชี้แจงต่อคณะกรรมการไฉ่แล้ว ในส่วนของรัฐบาลทั้งชุดก่อนหน้าและชุดปัจจุบันก็ล้วนต้องการให้ประเทศชาติเกิดความปรองดอง ดังปรากฏจากการที่รัฐบาลชุดก่อนนี้ได้แต่งตั้ง คอป. ทำหน้าที่ตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อนำไปสู่การสร้างความปรองดองแห่งชาติและรัฐบาลชุดปัจจุบันก็ได้ให้ คอป. ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ต่อไปทั้งยังได้แถลงเรื่องการสร้างความปรองดองสมานฉันท์เป็นนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการในปีแรกต่อรัฐสภาไว้ ในส่วนภาคการเมืองโดยสภาผู้แทนราษฎรก็ต้องการให้ประเทศชาติเกิดความปรองดองจึงได้แต่งตั้งให้คณะกรรมการชุดนี้ ทำการพิจารณาศึกษาหาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ

๕.๗ คณะกรรมการพิจารณารายงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้าแล้วเห็นด้วยกับข้อเสนอในการสร้างความปรองดองแห่งชาติ โดยมีข้อสังเกตและความเห็นต่อรายงานของสถาบันพระปกเกล้า ดังนี้

(๑) คณะกรรมการเห็นด้วยกับรายงานของสถาบันพระปกเกล้าที่ให้มีการนิรโทษกรรมความผิดที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง โดยไม่รวมกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เนื่องจากเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึก ง่ายต่อการเป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งในอนาคตประการสำคัญองค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้อีกทั้งยังทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง ความผิดส่วนนี้จึงควรเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติและไม่ควรถือเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง

(๒) รายงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้าเป็นการจัดทำขึ้นตามคำร้องขอของคณะกรรมการในหัวข้อ “อะไรคือปัจจัยหรือกระบวนการที่ทำให้การปรองดองแห่งชาติประสบความสำเร็จ” รายงานฉบับนี้จึงอ้างอิงได้เฉพาะประเด็นความเห็นของสถาบันพระปกเกล้าในประเด็นปัจจัยที่จะทำให้การปรองดองประสบความสำเร็จเท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบและค้นหาความจริงของเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่ผ่านมาซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของ คอป. ในการอ้างอิงถึงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ความรุนแรงจึงต้องถือตามรายงานของ คอป. เป็นหลัก ซึ่งรายงานของสถาบันพระปกเกล้าก็ได้ยอมรับข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้จึงได้มีข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการกับความจริงของเหตุการณ์รุนแรงที่นำมาซึ่งความสูญเสียโดยเสนอให้สนับสนุนส่งเสริมบทบาทของ คอป. ให้ดำเนินการค้นหาความจริงให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน

(๓) ต่อข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้าที่ให้ลบล้างผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมดนั้น คณะกรรมการจำนวนหนึ่งมีข้อสังเกตว่าในอดีตที่ผ่านมาเคยมีการลบล้างผลการดำเนินการโดยองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งของคณะปฏิวัติเช่นเดียวกับ คตส. มาแล้วเช่นกัน ดังปรากฏตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๓/๒๕๓๖ ซึ่งวินิจฉัยว่า “ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และ ข้อ ๖ มีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่มีใจศรัทธาอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาลทั้งออกและใช้กฎหมายที่มีโทษอาญาอันหลังไปลงโทษอาญาอันหลังบุคคลเป็นการขัดต่อประเพณีการปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงใช้บังคับมิได้”

(๔) สถาบันพระปกเกล้าได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖๐ ท่าน เพื่อให้คณะผู้วิจัยเข้าพบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัย มีผู้ทรงคุณวุฒิตอบรับเชิญ จำนวน ๔๗ ท่าน ปรากฏรายชื่อตามภาคผนวก ง ของรายงานการวิจัยฉบับย่อของสถาบันพระปกเกล้า ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเป็นเพียงการรับฟังข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เพื่อความสมบูรณ์ของการทำวิจัยเท่านั้น มิได้มีผลต่อความเห็นตามรายงานวิจัยที่มีขึ้นโดยอาศัยหลักวิชาการของคณะผู้วิจัยโดยแท้

(๕) ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติตามที่ทุกฝ่ายในสังคมมีความประสงค์ร่วมกันที่จะให้เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุดนั้น คณะกรรมการเห็นด้วยกับผลศึกษาของสถาบันพระปกเกล้าว่า จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองด้วยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสถกเถียงในมุมกว้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกันมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการพูดคุยใน ๒ ระดับ คือ ๑) ระดับตัวแทนทางการเมืองและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ ๒) ระดับประชาชนในพื้นที่เพื่อเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทางการเมืองร่วมกัน

เนื้อหาสาระในการพูดคุยมีทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว โดยระยะสั้น ๔ ประเด็น เพื่อให้ความแตกแยกและบาดแผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและปัจเจกบุคคลได้กลับคืนสู่สภาวะปกติโดยเร็ว และระยะยาว ๒ ประเด็น เพื่อป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นอีกจากความแตกต่างของมุมมองและเป็นการวางรากฐานของประเทศสู่อนาคต สำหรับมาตรการระยะสั้นที่มีความละเอียดอ่อนที่สังคมต้องพิจารณาร่วมกันอย่างรอบคอบ ประกอบด้วย

๑) การให้อภัยด้วยการนิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง โดยรวมถึงกลุ่มผู้ชุมนุมทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่ากรณีการนิรโทษกรรมถือเป็นกลไกที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา การตรากฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อความสามัคคีของชนในชาติถือว่ามีเหตุผลสมควรและเห็นด้วยกับการนำแนวทางนิรโทษกรรมมาเป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันที่จะทิ้งความขัดแย้งไว้เบื้องหลัง แบ่งออกเป็น ๒ ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ ๑ ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมืองทั้งหมดทุกประเภท ทั้งคดีความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และคดีอาญาที่มีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง เช่น การทำลายทรัพย์สินของรัฐหรือเอกชน หรือการทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและชีวิต

ทางเลือกที่ ๒ ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง เฉพาะคดีการกระทำความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ เท่านั้น ส่วนคดีอาญาแม้จะมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองไม่ได้รับการยกเว้น

ทั้งสองทางเลือกมีข้อดีข้อเสียต่างกัน แต่มีข้อสรุปที่ตรงกันคือไม่ให้มีการนิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยให้กรณีดังกล่าวนี้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ

๒) การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมและเป็นการลดเงื่อนไขของข้อกล่าวอ้างว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในส่วนของกรณีคดีกับผู้ถูกกล่าวหาโดย คตส. ซึ่งสังคมกำลังตั้งคำถามต่อกระบวนการยุติธรรมจากการข่มขู่โดย คตส. คณะผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางที่จะให้ผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. สิ้นผลลงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและนำไปสู่ความปรองดองของชาติ แนวความคิดดังกล่าวแบ่งออกเป็น ๓ ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ ๑ ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาด้วยกระบวนการยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ โดยให้เฉพาะผลการพิจารณาของ คตส. สิ้นผลลงและโอนคดีทั้งหมดให้ ป.ป.ช. ดำเนินการใหม่แต่ไม่กระทบถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้ว

ทางเลือกที่ ๒ ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และให้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปกติโดยให้ถือว่าคดีดังกล่าวไม่ขาดอายุความ

ทางเลือกที่ ๓ ให้เพิกถอนผลทางกฎหมายที่ดำเนินการโดย คตส. ทั้งหมด และไม่นำคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการและที่ตัดสินไปแล้วมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง

ทั้งสามทางเลือกต่างมีข้อดีและข้อเสียต่างกัน สังคมต้องชั่งน้ำหนักที่จะพิจารณานำเอาแนวทางใดมาปรับใช้กับสถานการณ์การปรองดองของประเทศไทย แต่ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกใด จะต้องไม่มีการฟ้องร้อง คตส. ในเวลาต่อมาเนื่องจากถือว่าการกระทำของ คตส. เป็นไปตามหน้าที่ที่กำหนดในขณะนั้น

สำหรับข้อเสนอให้มีการนิรโทษกรรมคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมทางการเมือง และการให้ผลทางกฎหมายของ คตส. สิ้นผลลง นั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่ามิได้มีข้อจำกัดเพียงทางเลือกที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเท่านั้น สังคมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาทางเลือกอื่นนอกเหนือจากที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแต่เป็นทางเลือกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้มากที่สุดซึ่งจะนำไปสู่การปรองดองต่อไป"

บทที่ ๖

ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

๖.๑ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการ

(๑) คณะกรรมการเรียกร้องให้ทุกฝ่ายตระหนักว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในขณะนี้ได้ถูกสั่งสมจนทำให้เกิดความแตกแยกที่ร้ายลึกจนเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ไขปัญหาโดยลำพังได้ ในขณะที่รากเหง้าอันเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้งยังมิได้รับการแก้ไข สภาพความขัดแย้งและคู่อริแห่งความขัดแย้งรวมถึงเหตุการณ์ที่จะนำไปสู่การเผชิญหน้าของผู้คนในสังคมยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ทุกฝ่ายในสังคมต่างต้องการให้ประเทศชาติก้าวข้ามความขัดแย้งครั้งนี้ไปสู่การปรองดองด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มบุคคล และองค์กรต่าง ๆ จะต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง รวมถึงใช้ความระมัดระวังที่จะไม่กระทำการใด ๆ ที่อาจกระทบกระเทือนถึงบรรยากาศการปรองดองของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพสังคมไทยในขณะนี้มีความเปราะบางเป็นพิเศษ ทุกฝ่ายในสังคมจะต้องร่วมมือกันบริหารความขัดแย้งให้อยู่ในกรอบสันติวิธี เคารพความเห็นต่างและไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางวาจาและการกระทำในการแก้ไขปัญหา โดยสภาพความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นเมื่อผสมกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ความรุนแรงและการกระทำความผิดกฎหมายอาญาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้กระทำความผิดมีมูลเหตุจูงใจในทางการเมือง การนำเอาหลักความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ที่มีมาตรฐานในเชิงลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทางการเมือง ไม่สอดคล้องต่อปรัชญาในการลงโทษ ไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ การให้ความยุติธรรม (Justice) ในทางกฎหมายกับทุกฝ่ายอย่างเหมาะสม รวมถึงการนำเอาหลักวิชาการเกี่ยวกับความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) และความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาศึกษาและปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทยโดยใช้หลักเมตตาธรรมด้วยการให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายตามวิถีทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การดึงทุกฝ่ายออกมาร่วมกันแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้สั่งสมจนทำให้เกิดความแตกแยกที่ร้ายลึกในสังคมไทยจนเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ไขปัญหาโดยลำพังได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจและสื่อมวลชน รวมทั้งประชาชนทุกคนจึงล้วนมีบทบาทสำคัญในการนำพาประเทศชาติไปสู่การปรองดองด้วยกันทั้งสิ้น

(๒) รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจอธิปไตยจะต้องใช้อำนาจบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม (Rule of Law) อย่างเคร่งครัด นอกจากนี้คณะกรรมการยังเห็นว่า การชดเชยเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองแม้จะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยก็ตาม แต่รัฐบาลจะต้องกระทำไปด้วยความรอบคอบเพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับว่าได้ดำเนินการ

ไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรองดองอย่างแท้จริง ในขณะนี้สังคมเริ่มมีความคลั่งคลงในมาตรการการเยียวยาของรัฐบาล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ รัฐบาลซึ่งเป็นผู้กำกับการใช้อำนาจรัฐจะต้องมีความอดทนและความพยายามที่จะชี้แจงทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับให้ได้ รัฐบาลพึงระลึกว่าจะต้องไม่เป็นผู้สร้างความขัดแย้งเสียเองโดยจะต้องรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและเคารพในความเห็นต่างนั้น รัฐบาลจะต้องตระหนักว่า ยังมีพี่น้องประชาชนจำนวนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในเหตุการณ์ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องการการชดเชยเยียวยาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการเยียวยาของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว รัฐบาลจึงต้องเร่งทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับว่ามาตรการชดเชยเยียวยาของรัฐบาลได้ดำเนินการไปนั้น ได้กระทำไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงแล้ว

(๓) แม้ผลศึกษาของคณะกรรมการพิจารณาจะพบว่าเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความรุนแรงจนเกิดความสูญเสียอย่างประมาทค่ามิได้สู่สังคมไทยและประเทศไทยจะมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่เกิดจากระบบการเมือง การปกครอง กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอันเป็นกติกากลางทางการเมืองของประเทศก็ตาม แต่ในขณะที่สังคมไทยยังมีความเปราะบางและตั้งอยู่บนความหวาดระแวง คณะกรรมการพิจารณาจึงมีความเห็นว่าฝ่ายที่เสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญควรจะต้องกำหนดประเด็นที่จะแก้ไขและนำเสนอต่อสังคมเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความมั่นใจว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นการกระทำเพื่อให้ประเทศชาติมีความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ มิได้กระทำไปโดยมีเจตนาอื่นแอบแฝงหรือกระทำไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด หากแต่เป็นการแก้ไขเพื่อประโยชน์สาธารณะในอันที่จะสร้างระบบการเมืองการปกครอง กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในเชิงโครงสร้างอันเป็นการแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหา คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า การเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งนี้เป็นการขอแก้ไขมาตรา ๒๙๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้ไปดำเนินการแก้ไขส่วนประเด็นใดที่ควรได้รับการแก้ไขแม้จะถือเป็นการดลพินิจของสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ทุกพรรคการเมืองที่เสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็สามารถนำเสนอประเด็นต่อสังคมได้ว่าต้องการให้มีการแก้ไขในประเด็นใดบ้าง มีสาระสำคัญที่ต้องการให้มีการแก้ไขเป็นอย่างไร ดังนั้น หากการแก้ไขของสภาร่างรัฐธรรมนูญมิได้เป็นไปตามกรอบหรือขัดแย้งกับหลักการที่พรรคการเมืองได้นำเสนอต่อสังคมไว้แล้วก็ชอบที่พรรคการเมืองนั้นจะไม่ลงมติรับเป็นกฎหมายด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะทำให้สังคมมีความไว้วางใจและจะนำไปสู่การถกเถียงในทางวิชาการที่จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญและสามารถยุติความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวนี้ได้ในที่สุด

(๔) คณะกรรมาธิการเห็นว่าสังคมไทยมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกระบวนการปรองดองควบคู่ไปกับการยุติเหตุการณ์ความขัดแย้งทั้งหลายที่อาจเป็นต้นเหตุนำไปสู่การเผชิญหน้าของผู้คนในสังคมและนำไปสู่ความรุนแรงได้ในที่สุด การยุติความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองของคนในชาติจึงถือเป็นปัญหาความมั่นคงและเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าการบริหารราชการแผ่นดิน การแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ การรักษาความมั่นคงของรัฐและการพัฒนาประเทศไม่อาจดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความขัดแย้งและความแตกแยกเช่นนี้ คณะกรรมาธิการจึงเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักว่า หน้าที่ในการสร้างความปรองดองไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกฝ่ายในสังคมที่จะต้องร่วมมือกันนำพาประเทศชาติให้ก้าวข้ามความขัดแย้งครั้งนี้เพื่อนำชาติบ้านเมืองไปสู่ความปรองดองอย่างยั่งยืนสมตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายให้ได้ในที่สุด ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างความปรองดองคือการให้อภัยซึ่งกันและกัน (Forgiveness) โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง แต่ในสภาพที่สังคมมีความเปราะบางและอยู่บนความหวาดระแวง การปรองดองจะต้องดำเนินการไปบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม (Rule of Law) ด้วยการคืนความถูกต้อง (Justice) และคืนความชอบธรรม (Righteousness) ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบอันเกิดจากเหตุขัดแย้งหรือการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าวจึงจะทำให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย หากกระบวนการปรองดองดำเนินไปโดยไม่มีเหตุผลแห่งความชอบธรรมหรือมิได้อยู่บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมจะนำไปสู่การสร้างความขัดแย้งรอบใหม่ ประการสำคัญกระบวนการปรองดองจะต้องดำเนินการโดยผู้ที่ไม่ใช่คู่กรณีแห่งความขัดแย้งและมีความเป็นกลางเพียงพอ คณะกรรมาธิการจึงเห็นด้วยกับแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติที่เสนอโดยสถาบันพระปกเกล้าว่า สังคมไทยมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการระยะสั้นเพื่อให้การใช้ความรุนแรงยุติลงควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการระยะยาวเพื่อแสวงหาสาระร่วมกันของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันจะนำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของประเทศชาติ รวมถึงการกำหนดกติกาการเมืองผ่านการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างดุลยภาพทางการเมืองที่เหมาะสมอันเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับ และสร้างกระบวนการพัฒนาการเมืองที่เน้นระบบคุณธรรมและมีมาตรการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบตลอดจนวางรากฐานของประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และเสริมสร้างวัฒนธรรมความป็นพลเมืองและการอยู่ร่วมในความแตกต่างควบคู่ไปด้วย

(๕) ถึงแม้การยุติความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ จะถือเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นโดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติในทุกมิติ และถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในชาติที่จะต้องนำพาประเทศชาติให้ก้าวข้ามความขัดแย้งครั้งนี้ไปสู่ความปรองดองที่ยั่งยืนให้ได้ในที่สุดก็ตาม แต่โดยที่คณะกรรมาธิการมีอำนาจหน้าที่เพียงนำเสนอรายงานผลการศึกษาต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นทางออกหนึ่งให้กับสังคมไทยเท่านั้น คณะกรรมาธิการจึงเรียกร้องให้หน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งเห็นด้วยกับผลการศึกษา

ของคณะกรรมการที่อาจนำเอาความคิดเห็นของคณะกรรมการและสถาบันพระปกเกล้าไปพิจารณาดำเนินการให้เกิดรูปธรรมโดยเร็วที่สุด เนื่องจากเหตุการณ์ความขัดแย้งและเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การเผชิญหน้า รวมถึงการแบ่งฝักฝ่ายของผู้คนในสังคมยังดำรงอยู่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยุติเงื่อนไขดังกล่าวโดยเร่งด่วน ประการสำคัญการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแสวงหาทางออกให้กับประเทศชาติด้วยกันทั้งสิ้น

๖.๒ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะอนุกรรมการ

อนึ่ง คณะกรรมการขอเสนอข้อสังเกตของคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ ดังนี้

(๑) การศึกษา

- ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและทันที

- การศึกษานำการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าประชาชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ จะทำให้พวกเขาได้เข้าใจ มีการเรียนรู้และคิดอย่างเป็นระบบ สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอตามวิถีมุสลิม

- ควรเพิ่มงบประมาณด้านวัฒนธรรมและศาสนาให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และงบประมาณดังกล่าวต้องถึงประชาชนอย่างแท้จริง

- สร้างความเข้าใจหลักศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง

(๒) การพัฒนาเศรษฐกิจ

- ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ประชาชนในพื้นที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง มิใช่ได้รับผลประโยชน์เพียงกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

- พัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชน และฐานทรัพยากรท้องถิ่น โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพของประชาชน

- เสริมสร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้แก่ประชาชน ในพื้นที่บนพื้นฐานโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการดำรงชีวิต

- งบประมาณในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรกระจายลงสู่ผู้ปฏิบัติในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง เช่น อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

(๓) การอำนวยความสะดวก

- พัฒนาระบบงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยทำความจริงให้ปรากฏด้วยความรวดเร็ว

- กระบวนการที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในชุมชนระดับต้น กระบวนการที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามคือ ยุติธรรมชุมชน ชุมชนสามารถไกล่เกลี่ยทำความเข้าใจและหาข้อยุติร่วมกันเอง

- ควรเปิดพื้นที่ให้มีการร่วมพูดคุยเพื่อสันติ

- ผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อตรวจสอบ หรือสอบสวนข้อเท็จจริง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

(๔) การกระจายอำนาจทางปกครองสู่ท้องถิ่น

ข้อเสนอรูปแบบการกระจายอำนาจทางปกครองสู่ท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่กับแนวทางดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อเสนอรูปแบบการกระจายอำนาจต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากร การพัฒนาและการยอมรับ

(๕) การเยียวยา

- ประเด็นบุคคลที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหาย ควรจะต้องชัดเจน และมีเหตุผล เช่น ประชาชนผู้บริสุทธิ์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด ๆ เลย แต่ต้องมาเสียชีวิตหรือทุพพลภาพควรต้องอยู่ในขอบข่ายที่จะได้รับการเยียวยาด้วย

- ประเด็นการชดเชยที่เป็นจำนวนเงิน ต้องมีความระมัดระวังให้มากในเรื่องการไม่สร้างความขัดแย้งให้เพิ่มขึ้น และต้องมีมาตรฐานจำนวนเงินที่เท่ากันกับเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองที่กรุงเทพมหานคร

- ประเด็นลักษณะและการเยียวยาชดเชยที่มีใช้จำนวนเงิน ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่ยังไม่ค่อยมีใครให้ความสำคัญเท่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการพิจารณาและคำนึงถึงด้วย

- ประเด็นเรื่องขอบเขตเวลา กรณีเหตุการณ์ความไม่สงบในทางการเมืองที่กรุงเทพมหานครนั้น สามารถกำหนดระยะเวลาได้ว่าเริ่มต้นและเสร็จสิ้นเมื่อไร แต่กรณีเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นประเด็นปัญหาที่น่ากังวลเพราะว่าเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เริ่มขึ้นเมื่อใดสามารถระบุเวลาได้แต่กรณีที่จะกำหนดระยะเวลาที่เสร็จสิ้นในปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ นั้นทำได้ยาก ดังนั้น เห็นว่าในกระบวนการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในปัญหาความขัดแย้งภาคใต้ควรต้องเป็นกระบวนการทำงานแบบปลายเปิด

(๖) การสนับสนุน

- คณะอนุกรรมาธิการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบในเรื่อง การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การกระจายอำนาจ การบังคับใช้กฎหมายที่มีความจำเป็น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การป้องกันความรุนแรงและเหตุร้ายรายวัน เป็นต้น

- ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญของชาติ รัฐบาลฝ่ายการเมือง ภาคราชการ และประชาชน ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาโดยไม่แบ่งฝ่าย

(๗) การประสานการปฏิบัติ

- ด้านยุทธศาสตร์และวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ จะต้องมีการบูรณาการด้านแผนงานและอำนาจการปฏิบัติในระดับประเทศและในระดับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- ควรใช้พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านการพัฒนา

ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นต้องอาศัยความจริงจังและจริงจังในการแก้ปัญหาของรัฐบาลและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถรู้สึกและยอมรับได้ มีการขับเคลื่อนการระดมการแก้ไขในทุกด้านไปด้วยกันอย่างสอดประสาน มีบูรณาการ พร้อมทั้งให้น้ำหนักกับมิติความมั่นคงของประชาชนควบคู่กับมิติสังคม วัฒนธรรม โดยต้องเร่งรัดการแปลงยุทธศาสตร์และนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีเอกภาพและต่อเนื่อง ยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องที่ผ่านมา โดยตระหนักและเข้าใจถึง “โจทย์สำคัญต่อการแก้ไขปัญหา” อย่างปราศจากอคติ ความหวาดระแวง และผลประโยชน์แอบแฝง ตลอดทั้งมีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐที่ผ่านมาอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานที่วัดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง

คณะกรรมการธิการ จึงขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ (พลเอก สอนิ บุญยกุล เป็นผู้เสนอ) และญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองของคนในชาติ (นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล เป็นผู้เสนอ) พร้อมข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรโปรดพิจารณา หากสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วย ขอให้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายชวลิต วิชยสุทธิ์)

เลขาธิการคณะกรรมการวิสามัญ

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ บันทึกการประชุม
ครั้งที่ ๑ - ๑๗
- ธรรมนิติย์ สุมนต์กุล แนวความคิดและการยกร่างกฎหมายนิรโทษกรรม : รายงานต่อคณะกรรมการ
วิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ วันอังคารที่
๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- รายงานความคืบหน้าคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)
ครั้งที่ ๑ (๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ - ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔) และ ครั้งที่ ๒
(๑๗ มกราคม ๒๕๕๔ - ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔)
- สถาบันพระปกเกล้า (ร่าง) รายงานความก้าวหน้าโครงการสร้างความปรองดองแห่งชาติ เพื่อนำเสนอ
คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดอง
แห่งชาติ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๕
- สถาบันพระปกเกล้า (ร่าง) รายงานวิจัยฉบับย่อการสร้างความปรองดองแห่งชาติ เสนอต่อ
คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดอง
แห่งชาติ ๖ มีนาคม ๒๕๕๕
- สถาบันพระปกเกล้า รายงานวิจัยการสร้างความปรองดองแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ มีนาคม ๒๕๕๕

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของกรรมาธิการ

ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของกรรมาธิการ

นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ กรรมาธิการ เสนอความเห็นเป็นข้อเสนอแนะและข้อสังเกตต่อที่ประชุม ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การแถลงข่าวของสถาบันพระปกเกล้าขาดความเป็นเอกภาพโดยผู้แถลงข่าวมิได้เป็นหนึ่งในคณะผู้วิจัยรายงานการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ จึงควรให้คณะผู้วิจัยรายงานดังกล่าวเป็นผู้แถลงข่าวให้ข้อเท็จจริง ทั้งนี้ เพื่อความถูกต้องและความเป็นเอกภาพของการให้ข้อมูล

ประเด็นที่สอง การสร้างความปลอดภัยเห็นว่า ควรเริ่มต้นที่กระบวนการค้นหาความจริงเสียก่อนเมื่อได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นแล้วความจริงทุกอย่างก็จะถูกเปิดเผยและอาจมีการนิรโทษกรรมหรืออภัยโทษต่อไป แต่เมื่อได้มีการเสนอทางเลือกให้นิรโทษกรรมเสียก่อนที่ความจริงจะเปิดเผยทั้งหมดเสียแล้ว อาจเรียกได้ว่าเป็นการ “ฆ่าตัดตอนกระบวนการยุติธรรม กระบวนการค้นหาความจริง” ด้วยการนิรโทษกรรมเพราะเมื่อได้นิรโทษกรรมกระทำใด ๆ ที่เป็นความผิดไปเสียแล้วก็ไม่มีควมจำเป็นต้องค้นหาความจริงเพื่อให้เกิดความขัดแย้งกันต่อไป ดังนั้น เห็นว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เช่น การเผาศาลากลางต้องมีการดำเนินคดีไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการและเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกต่อมาอาจได้รับการนิรโทษกรรมหรืออภัยโทษก็เป็นอีกกรณีหนึ่ง หากเริ่มต้นด้วยการนิรโทษกรรมซึ่งแปลว่า สิ่งที่เกิดความผิดมาไม่มีความผิดอีกต่อไปอาจเป็นกรณีตัวอย่างที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้เรื่อยไป

ประเด็นที่สาม เห็นด้วยที่จะไม่ให้มีการลงมติใด ๆ ในข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้าตามแบบสอบถามที่ได้แจกต่อกรรมาธิการเพราะการลงมติใด ๆ จะเป็นการเพิ่มความขัดแย้งใหม่โดยจะมีผู้นำประเด็นที่ได้มีการลงมติแล้วไปขยายผลเกิดเป็นความขัดแย้งใหม่ขึ้นอีก ดังนั้น ในความเห็นกระบวนการปรองดองที่เกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากประเด็นที่สามารถตกลงร่วมกันได้ ส่วนประเด็นที่ยังไม่สามารถตกลงร่วมกันได้ก็ต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปก่อน

ประเด็นที่สี่ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๔๗ ท่าน ที่สถาบันพระปกเกล้าได้สัมภาษณ์มาว่า ควรจะนิรโทษกรรมหรือไม่ อย่างไร เมื่อดูจากรายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์แล้วบางท่านเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับกระบวนการปรองดองและการนิรโทษกรรม ดังนั้น โดยหลักที่ว่า “บุคคลไม่พึงตัดสินคดีของตนเอง” จึงไม่ควรตั้งคำถามที่มีลักษณะเกี่ยวพันกับการนิรโทษกรรมเพราะผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับเรื่องดังกล่าว

ประเด็นที่ห้า ตามรายงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า สิ่งใดที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในอนาคตไม่ควรดำเนินการต่อ เป็นความจริงที่การตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงเป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่หากก่อให้เกิดความไม่สบายใจก็ควรหยุดการกระทำใด ๆ ที่จะทำให้บรรยากาศของการสร้างความปลอดภัยไป

นายกนก วงษ์ตระหง่าน กรรมการ เสนอความเห็นต่อรายงานของสถาบันพระปกเกล้า ดังนี้
 ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๕๓ อ้างอิงจากข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ
 อีสุระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) เป็นหลัก แต่ถ้ามีข้อเท็จจริงเพิ่มเติม
 ที่สำคัญสถาบันพระปกเกล้าก็ควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น ประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญในการจัดทำรายงานฉบับนี้คือ

๑. รวบรวมข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทั้งหมดให้ครบถ้วน เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดเป็นฐานในการ
 วิเคราะห์และนำไปสู่ข้อเสนอต่อไป โดยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๑.๑ ประเด็นความขัดแย้งโดยเฉพาะข้อกล่าวอ้างของทุกฝ่าย

๑.๒ ข้อเท็จจริงในเรื่องของการกระทำและบทบาทของแกนนำของทุกฝ่ายที่ได้กระทำใน
 เหตุการณ์ทั้งหมดอันนำไปสู่ความขัดแย้งเนื่องจากการกระทำเหล่านั้นทั้งเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้ง
 ที่เกิดขึ้น

๑.๓ ความเสียหายจากการกระทำความรุนแรงต่าง ๆ ควรระบุในรายงานให้ชัดเจนว่ามีเรื่อง
 ไต่บ้าง

๑.๔ เหตุผลที่แท้จริงของการปฏิบัติในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ข้อเท็จจริงคืออะไร ซึ่งเห็นว่า
 เป็นหน้าที่ของสถาบันพระปกเกล้าที่จะต้องอธิบายข้อเท็จจริงเหล่านั้นให้ครบถ้วน

๒. วิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายความหมายของความเป็นจริงทั้งหมดที่ได้รับมาเพื่อหาคำตอบ
 ของความเป็นจริงของเหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะหากไม่รู้สาเหตุที่แท้จริงการประนีประนอมหรือการ
 ปรองดองก็อาจไม่เกิดขึ้น

๓. รวบรวมข้อเรียกร้องของทุกฝ่ายในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเข้าใจและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง
 ซึ่งบางประเด็นอาจมีความเห็นร่วมกัน บางประเด็นอาจมีความเห็นต่างกัน โดยรายงานข้อเรียกร้องออกมา
 เป็นตารางเพื่อหาพื้นที่ในการปรองดองร่วมกัน

๔. ข้อเสนอของการสร้างความปรองดองคืออะไร โดยต้องจัดให้มีที่มาของแหล่งข้อมูลข้อเสนอต่าง
 ๆ ประกอบคำอธิบายให้ชัดเจนเพราะเหตุใดจึงมีข้อเสนอ

๕. เงื่อนไขความสำเร็จของการปรองดองคืออะไร เพราะการจะปฏิบัติตามข้อเสนอต่าง ๆ ให้
 สำเร็จได้ต้องมีเงื่อนไข อธิบายเงื่อนไขเหล่านี้ให้ชัดเจน

๖. อธิบายลำดับขั้นตอนตามข้อเสนอให้ชัดเจน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับบนความ
 ถูกต้องของทุกฝ่าย

ประเด็นการศึกษาต่อการสร้างความปรองดองในต่างประเทศทั้ง ๑๐ ประเทศ ที่เป็นปัจจัย
 แห่งความสำเร็จ ๕ ประการในการสร้างความปรองดอง ได้แก่

๑) เจตจำนงทางการเมืองของผู้นำรัฐบาลและความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการผลักดัน
 ขับเคลื่อนการสร้างความปรองดอง

๒) เปิดพื้นที่ทางการเมืองเพื่อสร้างบรรยากาศให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการหาทางออก
 ร่วมกัน

๓) การพูดคุยเจรจาทุกฝ่ายด้วยกระบวนการซึ่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มพลังต่าง ๆ ในสังคม

๔) เหตุแห่งความขัดแย้งได้รับการแก้ไขหรือจัดการภายใต้กลไกที่ชอบธรรมอันนำไปสู่การมองเห็นภาพอนาคตของสังคมร่วมกัน

๕) การมีคำอธิบายต่อเหตุการณ์ที่กระทบความรู้สึกของสังคม ยารยอมรับการกระทำผิดอย่างจริงจังและการให้อภัยต่อกันและกัน

ข้อสังเกต

ปัจจัยทั้ง ๕ ประการเหล่านี้ มิได้นำมาเป็นข้อเสนอต่อการสร้างความปรองดองในประเทศไทยทุกข้อ อาทิเช่น ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมเพราะภาคประชาสังคมจะมีบทบาทในการทำความเข้าใจกับสังคมแต่ในปัจจุบันนี้ภาคประชาสังคมยังไม่เข้าใจในเรื่องเหล่านี้ เพราะฉะนั้น เรือธงที่จะทำให้เกิดความปรองดองได้ในตอนนี้คือ การสร้างความเข้าใจกับภาคประชาสังคม ส่วนเจตจำนงทางการเมืองของผู้ใช้เป็นเพียงเจตจำนงของรัฐบาลมิใช่ผู้นำทางการเมือง เพราะผู้นำทางการเมืองเป็นผู้นำของทั้งหมดในระบบการเมืองซึ่งข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้าไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ได้ศึกษาจากกรณีของต่างประเทศ

บรรยากาศทางการเมืองที่สร้างสรรค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้น จะทำอย่างไรให้บรรยากาศทางการเมืองที่สร้างสรรค์ต่อการสร้างความปรองดองเกิดขึ้น

การเสวนาเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เห็นว่า เป็นเพียงการเสวนาในกลุ่มบุคคลบางกลุ่มแต่ความแตกแยกเกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศ การเสวนากับกลุ่มคนที่คิดต่างซึ่งขัดแย้งรุนแรงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในกระบวนการสร้างความปรองดอง

เหตุแห่งความขัดแย้งได้รับการแก้ไขหรือจัดการภายใต้กลไกที่ชอบธรรม ที่มีความหมายมากกว่าความชอบธรรมตามกฎหมายแต่รวมถึงความถูกต้องทั้งศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

คำอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากเห็นว่า ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงต้องทำให้ความกระจ่างต่อข้อเท็จจริงเสียก่อนและผู้กระทำความผิดต้องยอมรับผิดในการกระทำของตน เพื่อให้มีการให้อภัยต่อกัน

สุดท้ายเห็นว่า ควรนำประเด็นที่มีความคิดเห็นเหมือนกันนำมาปฏิบัติก่อน ประเด็นที่มีความเห็นต่างกันให้ค้นหาความจริงและทำความเข้าใจให้ครบถ้วนเสียก่อน หรือดำเนินการตามกระบวนการของกฎหมายจนถึงที่สุดเพื่อทำความจริงให้ปรากฏและสามารถนำคำพิพากษาเป็นข้ออ้างอิงในอนาคตต่อไป หรือควรสร้างกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐให้มีความเข้มแข็งเพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคต หรือการแก้ไขปัญหาคความยากจน ความเหลื่อมล้ำในการใช้ทรัพยากร

นายกนก วงษ์ตระหง่าน กรรมการให้ข้อเสนอแนะต่อร่างรายงานของคณะกรรมการ
วิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. การสร้างบรรยากาศการปรองดองเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่สุดซึ่งในปัจจุบันนี้ยังไม่เกิดขึ้น คณะกรรมการฯ จึงควรสื่อออกไปให้ภาคประชาสังคมได้รับรู้

๒. ข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้าควรจัดลำดับการดำเนินการเพื่อให้เกิดความปรองดองตามลำดับก่อนหลัง ดังนั้น กรรมการควรพิจารณาจัดเรียงลำดับการดำเนินการต่าง ๆ ก่อนหลังให้สมบูรณ์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติ

๓. การปรองดองควรเริ่มต้นจากประเด็นที่ทุกฝ่ายมีความเห็นร่วมกัน อาทิเช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ที่ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันที่ไม่ต้องการให้มีการแก้ไข ประเด็นการยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สังคมทราบว่า ประเด็นที่กรรมการเสนอเป็นเรื่องที่สังคมเห็นชอบและต้องการให้เกิดการปรองดองในประเด็นที่เห็นชอบร่วมกัน ในขณะที่เดียวกัน ประเด็นที่ยังมีความเห็นต่างกัน มีเรื่องใดบ้างต้องอธิบายให้ชัดเจนและจัดการกับประเด็นที่มีความเห็นต่างเพื่อให้เกิดความปรองดองในประเด็นเหล่านั้นต่อไปในอนาคต

๔. มิติของเวลา การสร้างความปรองดองจะต้องใช้เวลาเป็นตัวช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายด้วยตัวเองทั้งเหตุผลและความรู้สึก ดังนั้น หากกรรมการสรุปว่า การสร้างความปรองดองต้องใช้ระยะเวลาและไม่สามารถเร่งรัดการดำเนินการต่าง ๆ ได้ การแก้ไขปัญหาจึงต้องคำนึงถึงเรื่องระยะเวลามีใช้พยายามหาข้อยุติต่าง ๆ ให้ได้ภายในกำหนด

๕. ค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพิ่มเติมและอาจให้มีคณะกรรมการอิสระขึ้นมาอีกหนึ่งชุดเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในรายละเอียดโดยเฉพาะ ส่วนการเปิดเผยอย่างไร เมื่อใด เป็นอีกกรณีหนึ่ง

๖. การเสวนาในวันพุธที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕ อาจเป็นการสร้างความสับสนความเข้าใจผิดเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งใหม่ ทำให้การสร้างความปรองดองมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้น จึงควรเป็นการกล่าวถึงข้อคิดเห็นที่เป็นกลางโดยกรรมการยังไม่สรุปไปในทางใดทางหนึ่งเพราะเป็นเรื่องที่ยังต้องหาข้อเท็จจริงและศึกษาต่อไปประกอบกับต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความปรองดอง

ภาคผนวก ข

รายละเอียดของคำชี้แจงต่อคณะกรรมการในส่วนของ หอการค้าไทยและสภาหอการค้า
แห่งประเทศไทยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย

รายละเอียดของคำชี้แจงต่อคณะกรรมการในส่วนของ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ไทยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย

๑. หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

นายพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล ประธานกรรมการหอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้ให้ความเห็นว่า ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทำให้ชะลอการเติบโต รวมทั้ง การเกิดปัญหาน้ำท่วมทำให้ภาคธุรกิจมีความเป็นห่วงในเรื่องของการเยียวยา การฟื้นฟู ภาครัฐจะมีมาตรการในการช่วยเหลืออย่างโรสิ่งที่สำคัญคือการเยียวยาอาจมีปัญหในการบริหารจัดการไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งเรื่องการเยียวยาเป็นเรื่องที่รัฐบาลควรจะต้องเร่งดำเนินการ ส่วนการฟื้นฟูภาครัฐจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีคณะกรรมการใหญ่สองคณะ คือ คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) กับ คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (กยน.) จากการเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นครั้งล่าสุดนั้นนักลงทุนชาวญี่ปุ่นได้สอบถามว่า ถ้ามีการลงทุนในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งโดยเข้ามาฟื้นฟูกิจการที่ได้ลงทุนไปในประเทศไทยซึ่งไตรมาสที่หนึ่งและไตรมาสที่สองคงจะสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ แต่มีคำถามว่าถ้าเข้าสู่ฤดูฝนแล้วจะมีปัญหาน้ำท่วมอีกหรือไม่ เรื่องที่สำคัญที่สุดขณะนี้คือการรับประกันเรื่องปัญหาน้ำท่วมซึ่งขณะนี้ไม่มีใครสามารถให้การรับรองได้ว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์ปัญหาน้ำท่วมแบบครั้งนี้อีก อยากทราบว่ารัฐบาลไทยจะมีมาตรการใดที่จะรับประกันได้ว่าปัญหาน้ำท่วมจะไม่เกิดขึ้นหรือถ้าเกิดขึ้นจะไม่มี ความรุนแรงมากเหมือนเหตุการณ์ครั้งนี้ รัฐบาลควรมีมาตรการออกมาให้ชัดเจน ที่ กยอ. ได้มีการประชุมเมื่อวันศุกร์ที่ผ่านมาโดยอนุมัติเงินสามแสนห้าหมื่นล้านบาท ในการบริหารจัดการเรื่องน้ำ เพื่อเป็นการวางมาตรการป้องกันไม่ให้มีปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นอีก ประเทศไทยในสปีทที่ผ่านมาหยุดนิ่งมากในขณะที่ประเทศไทยจะต้องแข่งขันกับกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งภาคเอกชนได้เข้าไปทำความเข้าใจกับหอการค้าต่างจังหวัดให้มีความเข้าใจว่าอะไรคือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ซึ่งการเข้าสู่ระบบการแข่งขันจะมีทั้งผลดีและผลเสีย แต่ในที่สุดแล้วต้องคำนึงถึงว่าประเทศไทยจะต้องได้รับประโยชน์ และประเทศไทยจะต้องเตรียมตัวอย่างไรบางเรื่องประเทศไทยอาจจะได้เปรียบแต่บางเรื่องอาจจะเสียเปรียบ ตลาดภายในประเทศจะต้องมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นเพราะว่าการค้าจะมีการปลดภาษีแล้วประเทศไทยจะให้โอกาสนี้ได้มากน้อยแค่ไหน และสิ่งไหนที่ประเทศไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ เป็นเรื่องประเทศไทยจะต้องมองในระยะยาว นอกจากนั้นประเทศที่เป็นตลาดรายใหญ่ของประเทศไทย เช่น ประเทศสหรัฐ ประเทศในกลุ่ม EU หรือประเทศในแถบยุโรปยังมีสิ่งที่น่าสนใจเป็นห่วงคือการแก้ไขปัญหาด้านการเงิน ดังนั้น ในขณะนี้ประเทศไทยจะต้องมุ่งเข้าสู่ตลาดในแถบอาเซียนซึ่งเป็นตลาดที่เติบโตเร็ว โดยเฉพาะตลาดในประเทศเกาหลี อินเดีย จีน ญี่ปุ่น จะต้องใช้โอกาสที่มี FTA (Free Trade Area) เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยให้มากที่สุดโดยต้องมองตลาดในระยะยาว ทางหอการค้าไทยได้เห็นปัญหาของ

ประเทศไทยตั้งแต่สองปีที่ผ่านมา ดังนั้น หอการค้าไทยในสองปีที่ผ่านมาประธานกรรมการหอการค้าไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยคนที่แล้ว (นายดุสิต นนทนาคร) ได้มีโครงการเกี่ยวกับการต่อต้านการคอร์รัปชันขณะนี้เครือข่ายทั้งหมดในองค์กรเอกชนมี ๓๙ องค์กร สิ่งที่นายดุสิต นนทนาคร ได้เริ่มต้นไว้ทำให้เห็นสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดขึ้นจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นหลัก ดังนั้นภาคเอกชนจึงมีการหาวิธีให้เกษตรกรมีรายได้ที่สูงขึ้น เกิดโครงการหนึ่งโร้หนึ่งแสนขึ้นได้เริ่มต้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยการนำประสบการณ์ของเกษตรกรกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถในการทำรายได้สูงขึ้นเป็นต้นแบบของโครงการ ซึ่งโครงการนี้เป็นการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชนบท และลดช่องว่างของการกระจายรายได้ ซึ่งมีเกษตรกรที่สามารถทำรายได้สูงถึง ๒๕๙,๐๐๐ บาท รายได้ส่วนใหญ่ ๗๖ เปอร์เซ็นต์ มาจากการเลี้ยงสัตว์ ๑๔ เปอร์เซ็นต์มาจากการปลูกข้าว ๑๐ เปอร์เซ็นต์มาจากการปลูกผักสวนครัว โดยการทำให้มีต้นทุนการผลิตที่ลดลง เช่น ลดการใช้ปุ๋ย มีการอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรประมาณ ๘,๐๐๐ ราย ในปีที่แล้วขยายไปกว่า ๒๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งได้มีการพูดคุยกับกระทรวงการคลังที่ต้องการนำโครงการนี้ไปสู่ชนบททั่ว ๆ ไป การยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นเป็นการช่วยเหลือชาวเกษตรกรในระยะยาว ส่วนอีกหนึ่งโครงการคือหนึ่งบริษัทหนึ่งชุมชน โดยสมาชิกได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือหนึ่งคนหนึ่งตำบล เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน เพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาดรับซื้อผลผลิตที่เป็นธรรม คือ เป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งระบบ ขณะนี้มี ๓๒ โครงการ กลุ่มเกษตรกร ๑๗ โครงการ กลุ่มสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม ๕ โครงการ กลุ่มอัญมณีเครื่องประดับ ๗ โครงการ การแปรรูปอาหาร ๒ โครงการ การขนส่ง ๑ โครงการ และการทำงานวิธีให้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้คือการทำให้มีรายได้ที่สูงขึ้น เศรษฐกิจในปีนี้มีความถดถอยมาก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และยุโรปก็ประสบปัญหาด้านการเงิน ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องมีการเปลี่ยนตลาดโดยจะต้องให้ความสำคัญกับตลาดในเอเชียมากยิ่งขึ้น โดยคิดว่าในอนาคตตลาดในเอเชียจะเป็นตลาดที่สำคัญและต้องหาวิธีว่าจะทำอย่างไรให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในตลาดเอเชียได้ ประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มในตลาดอาเซียนแต่ขณะนี้ประเทศไทยได้ล่าหลังประเทศเพื่อนบ้านไปมาก ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องใช้ความสามารถให้มากขึ้นกว่าเดิม

๒. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายพูนศักดิ์ ชาติสุทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย แสดงความเห็นว่าเป็นประเด็นจากสภาพปัญหาความขัดแย้งนั้นมีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนอย่างไร ตนเองมีความเห็นว่า อาจแยกได้เป็น ๒ ประเด็นคือ ประเด็นในประเทศและประเด็นในต่างประเทศ สำหรับประเด็นในประเทศ จะเห็นได้ว่าในช่วงที่ผ่านมาความขัดแย้งแต่ก็จะกล่าวกันเสมอว่า ความขัดแย้งทางการเมืองกับเส้นทางเศรษฐกิจยังเป็นคู่ขนานกัน トラบใดที่ไม่มีการไปปิดการประกอบธุรกิจ ก็ยังดำเนินการต่อไปได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ๒ - ๓ ปีจะเห็นได้ว่าพลังการประกอบกิจการอันนี้เริ่มถดถอยลง จากดัชนีความเชื่อมั่นของภาคอุตสาหกรรมก็มีความกังวลในสถานการณ์ทางการเมืองที่เข้ามาในช่วงปีที่ผ่านมาก็เป็นหนึ่ง

ปัจจัยในห้าปัจจัยที่ว่าช่วงไหนมีความขัดแย้งในระดับที่สูงขึ้น ก็จะขึ้นมาอยู่ในระดับต้น ช่วงใดที่สถานการณ์ คลายบรรเทาลง ก็จะลงไปอยู่ในระดับท้ายๆ ซึ่งก็วนเวียนอยู่อย่างนี้ ทำให้เห็นได้ว่า เรื่องความขัดแย้ง และเรื่องภัยธรรมชาติ ยังไม่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นสำหรับภายในประเทศแต่มาในระยะหลังในเรื่องภัย ธรรมชาติเกิดขึ้นค่อนข้างเยอะในหลายพื้นที่ทั่วโลก ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการทางธุรกิจเกิดความกังวลใน เรื่องดังกล่าว ส่วนในประเด็นของต่างประเทศ มีความเห็นว่าเป็นสำหรับประเทศที่ไม่ค่อยจะคุ้นเคยกับ ประเทศไทยก็จะค่อนข้างมีความกังวล ซึ่งก็เป็นเช่นเดียวกับการที่คนไทยจะเดินทางไปต่างประเทศและ เมื่อได้ยืนยันว่ามีความไม่สงบ มีการก่อการร้าย หรือมีเรื่องความไม่ปลอดภัย ความไม่แน่นอนในเชิงของการ บริหารประเทศ ก็จะไม่เข้าไปประเทศนั้นๆ และหากสามารถที่จะเลือกที่อื่นได้ก็จะเลือกก่อน แต่ ประเทศที่คุ้นเคยกับประเทศไทยแล้ว เช่น ประเทศที่ได้เข้ามาลงทุนอยู่แล้วในประเทศไทยก็จะเข้าใจ เนื่องจากได้วางรากฐานไว้เยอะแล้วก็คงจะไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ถ้าหากไม่มีอะไรที่ไปกระตุ้นหรือทำให้เกิด ความเสียหายจริงๆ ซึ่งก็เป็นเรื่องของปัญหาความขัดแย้งที่เริ่มเข้ามาเกิดปัญหาขึ้นในแง่ของการ ประกอบการธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันการประกอบธุรกิจนอกจากเรื่องความเชื่อมั่นซึ่งจะทำให้มีการ เจริญเติบโต เพราะความเชื่อมั่นนั้นถ้าหากมีก็จะก่อให้เกิดการลงทุน มีการชักชวนเข้ามาลงทุนมากขึ้น รวมทั้งเรื่องของการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารประเทศถ้ามีความต่อเนื่องเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจทั้งนี้ เห็นว่า แม้จะมีปัญหาในภูมิภาคขึ้น เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา หรือยุโรปแต่เศรษฐกิจไทยก็ยังพอไปได้ดีมีการเจริญเติบโตที่มีการโดดเด่นพอสมควรในสถานการณ์ที่เกิด ความตกต่ำไปทั่วโลกแต่ที่ว่าที่ประเทศไทยเป็นอยู่ในขณะนี้เสมือนได้ใช้บุญเก่า ความแข็งแกร่งเช่นนี้ก็จะ ถดถอยลงดูได้จากประเทศเพื่อนบ้านที่ค่อนข้างแข็งแกร่งขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นอินโดนีเซีย เวียดนาม หรือพม่า ที่กำลังเปิดประเทศซึ่งทุกคนก็ประสงค์ที่จะเข้าไปลงทุน เพราะฉะนั้นประเทศไทยต้องวางแผนระยะยาว ระยะกลางแล้วให้มีความต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจุบันการแข่งขันมิได้มีการแข่งขันเฉพาะผู้ประกอบการ เท่านั้น ต้องรวมทั้งประเทศ หน่วยงานราชการ รัฐบาล และประชาชน ที่จะต้องทำให้เกิดความแข็งแกร่ง ทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น หากประเทศไทยขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปก็อาจจะ สู้อันดับที่มีความพร้อมทั้ง ๔ ด้านไม่ได้ เพราะฉะนั้น ความขัดแย้งก็เป็นการบั่นทอนในการบริหารและ ก็ไม่ก่อให้เกิดผลดีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งความขัดแย้งถ้าหากเกิดขึ้นไปเรื่อย ๆ ก็เป็นที่กล่าวกัน ในกลุ่มของภาคเอกชนด้วยกันว่า ต้นเหตุแห่งความขัดแย้งคืออะไร และความขัดแย้งก็ได้เริ่มเข้าไปใน สายเลือดของคนแล้ว ทั้งนี้ ในบางคราวคนที่อยู่ในกลุ่มของความขัดแย้งก็ไม่ทราบว่า ขัดแย้งเพราะอะไร แต่ที่ไม่ชอบเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นมาโดยปริยายและไม่ทราบด้วยว่า ด้วยเหตุผลอะไร และเห็นว่า คนไทยในอดีตมีความเอื้อเฟื้อต่อกันมีความยิ้มแย้มซึ่งเป็นจุดเด่นของประเทศ มีความเอื้ออาทรและการให้อภัยกัน วัฒนธรรมเช่นนี้หากปล่อยไปเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นมาจะเกิดขึ้นมาในกระแสของความขัดแย้ง คน รุ่นเก่า ๆ ก็จะเริ่มหมดไปและวัฒนธรรมของประเทศก็จะเปลี่ยนไปในแง่ของจิตใจก็จะหดหายไปซึ่งทำให้ ประเทศไทยในอนาคตไม่เหมือนดังเช่นประเทศไทยในอดีต ดังนั้น วัฒนธรรมของประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที

น่าเป็นห่วงและถ้ามองกลับมามว่า ความปรองดอง ความไม่เป็นธรรม หรือความขัดแย้งเกิดจากอะไร เห็นว่า รากเหง้าที่สำคัญคือ เรื่องของความเป็นธรรม โดยความขัดแย้งนั้นทุกคนต้องลดทิฐิลง รู้จักให้อภัยกัน และต้องมีมาตรฐานซึ่งมาตรฐานในที่นี้หมายถึง การรู้จักให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนโดยไม่ต้องมีวาระซ่อนเร้น เนื่องจากในหลายครั้งหลายคราที่ผ่านมาเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นมาก็จะยกประเด็นเหตุผลในทางที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มของตนเอง จึงทำให้การลบรอยหรือการที่จะไปถึงจุดหมายของการแก้ไขปัญหาคิดเบี่ยงไป ทั้งนี้ การที่จะเห็นประโยชน์ของส่วนรวมซึ่งประโยชน์ของส่วนรวมในที่นี้ต้องมองถึงระยะยาว หากมองระยะสั้น ๆ เฉพาะหน้าก็อาจจะมีความเห็นไม่ตรงกัน หรือไม่ยอมกัน เห็นต่างกัน ซึ่งการเห็นต่างกันก็อาจจะเป็นการเห็นต่างกันโดยข้อเท็จจริงหรือเห็นอย่างนั้นจริง ๆ แต่การเห็นต่างกันเพราะอ้างหลักหรือผลประโยชน์ที่แฝงอยู่ข้างหลังก็จะทำให้เหตุผลต่าง ๆ เกิดความสับสน ประชาชนหรือบุคคลที่อยู่ในแวดวงต่าง ๆ ก็สับสนว่า คนไทยไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้หรืออย่างไร และเห็นว่า การที่จะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งหรือที่กล่าวถึงกล่าวถึงกันในเรื่องความปรองดอง การที่จะหาแนวทางที่เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายและเคยใช้เวลามาแล้วหลายปีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ก็ยังหาทางออกไม่เจอ ดังนั้น หากใช้แนวทางเดิม ๆ อยู่ก็ย่อมไม่มีทางออกแต่สิ่งที่เป็นห่วงก็คือ เรื่องอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ ๆ วัฒนธรรมใหม่ ๆ และสิ่งที่จะบั่นทอนศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยและชื่อเสียงของประเทศไทย ทั้งนี้ หากเศรษฐกิจได้ถดถอยลงไปแล้วก็ยากที่จะกลับมาใหม่และหากปล่อยให้เกิดความตกต่ำทางเศรษฐกิจก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเพราะคนรุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากก็มีงานหรือมีอาชีพ ทั้งอาจจะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาด้วยหากการว่างงานหรือการที่เศรษฐกิจที่แข็งแกร่งถดถอยไป ดังนั้น การที่จะแก้ไขปัญหานั้นนี้ ได้ก็คงต้องใช้ผู้บริหารประเทศก็คือ ทางการเมือง ทางสภา ที่เป็นองค์กรสูงสุดในการที่จะเข้ามาบริหารประเทศที่จะเข้ามาช่วยกันโดยเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศและลดทิฐิ ลดสิ่งที่เป็นความขัดแย้งลงเพราะถ้ายังคงยืนอยู่คนละมุมกันก็คงหาทางออกไม่เจอ ส่วนในเรื่องการคอร์รัปชันเห็นว่า ยิ่งขัดแย้ง ยิ่งทุจริต ยิ่งมีคอร์รัปชันมากขึ้น สิ่งที่ภาคธุรกิจต้องการคือ ต้องการที่จะเห็นประเทศชาติกลับมามีความร่มเย็น มีวัฒนธรรมที่ปรองดอง มีจิตใจที่เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันหากภายในประเทศยังไม่มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันในทางกลับกันก็จะเป็นมิตรที่ดีกับต่างประเทศก็คงจะยากยิ่ง ประกอบกับในปัจจุบันเป็นเรื่องของประชาคมอาเซียนก็เป็นเรื่องประเทศไทยจะต้องทำการค้าขายเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศซึ่งก็คงต้องมีสัมพันธภาพที่ดีหรือไมตรีจิตที่ดีกับประเทศทั้งหมดที่เป็นสมาชิกของอาเซียนเพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยมีตลาด มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งได้

๓. สมาคมธนาคารไทย

นายรัชชัย ยงกิตติกุล เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย ได้แสดงความเห็นว่า เรื่องความขัดแย้ง ความจริงแล้วเป็นเรื่องปกติในระบบประชาธิปไตย การขัดแย้งหรือการมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ภาคธุรกิจรับได้ทราบได้ว่าการแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นอยู่ในกรอบของกฎหมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่มีการละเมิด

กฎหมาย ภาคธุรกิจก็อยากจะเห็นมาตรการที่เข้าไประงับความขัดแย้งหรือความเห็นที่ไม่ตรงกันนั้นด้วยวิธีการซึ่งเป็นสากล ยอมรับได้เช่นเดียวกัน แต่ในประเทศไทยที่สังเกตได้จากฝ่ายที่จัดการด้านกฎหมาย ยังขาดความเชี่ยวชาญที่จะเข้าไประงับเหตุในเวลาที่มีการเรียกร้องหรือความขัดแย้งในสังคม จึงเป็นเรื่องที่เห็นว่า ทางภาครัฐจะสร้างความรู้ให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย มิฉะนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายก็จะปฏิบัติไม่ถูกต้อง มีข้อสังเกตว่า ในระยะหลังเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วมักจะไม่ยอมรับความเห็นซึ่งต่างกันทำให้เกิดการต่อสู้กัน เกิดการทำร้ายกัน รวมทั้งมีการทำลายทรัพย์สินซึ่งเมื่อมาถึงจุดนี้แล้ว สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจไม่เพียงแต่ทรัพย์สินที่ถูกทำลายเท่านั้น แต่ความเชื่อมั่นของนักธุรกิจก็พลอยสั่นคลอนไปด้วยในปัจจุบัน เศรษฐกิจของประเทศไทยได้พัฒนาไปก้าวไกลมากโดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ซึ่งการวางแผนธุรกิจจะต้องวางแผนล่วงหน้าเป็น ๑๐ ปี เพราะฉะนั้น การวางแผน ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาต้องคำนึงถึงระยะยาวทั้งสิ้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็ต้องวิเคราะห์ว่า เป็นปัญหาที่ฝังลึกมากน้อยเพียงใดและสังคมมีแนวโน้มที่จะหาหนทางทำให้คนไทยหันมาพูดคุยกันมากน้อยเพียงใด ถ้าภาพของการที่จะหันมาพูดคุยกันหรือการระงับความรุนแรงยังไม่ชัด ความเชื่อมั่นของนักลงทุนก็จะหายไป อีกประเด็นหนึ่งก็คือว่า ต้องยอมรับความจริงว่า ในปัจจุบันการค้าและการลงทุนของประเทศไทยอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ขณะนี้ประเทศต่าง ๆ ก็ต้องยอมรับความจริงว่า ต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้ไปลงทุนต่างประเทศด้วย เพราะฉะนั้น การลงทุนข้ามชาติในปัจจุบันเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมในประเทศไทย ก็ได้อาศัยเงินทุน นักลงทุนจากต่างประเทศ เมื่อจะลงทุนที่ไหนเขาจะต้องเลือกว่า เงินทองของเขาจะไปที่ไหนได้บ้าง การที่เขาเลือกมาลงทุนที่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๑๐ ปี ๒๐ ปี ก็แสดงว่า เขามองแล้วว่าในระยะยาวประเทศไทยจะเป็นแหล่งที่เขามีความเชื่อมั่นได้ แต่ในระยะหลังเมื่อความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมีความขัดแย้งเกิดขึ้นเท่าที่ได้สัมผัสกับชาวต่างประเทศ トラบไต่ที่ไม่มีความรุนแรง トラบไต่ที่การประท้วงหรือการแสดงความรู้สึกยังอยู่ในกรอบของกฎหมาย นักลงทุนต่างประเทศรับได้ทั้งสิ้น เพราะว่า เขาก็ผ่านพ้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาแล้วทั้งสิ้น แต่เมื่อถึงจุดซึ่งมีการลุกขึ้นมาทำร้ายกัน ทำลายทรัพย์สิน เป็นจุดซึ่งเขาก็หวังว่าเป็นเหตุการณ์ที่จะยืดเยื้อหรืออนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไปอีกหรือไม่ เพราะฉะนั้น ในประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ควรจะให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่จำเป็นที่จะต้องเห็นตรงกันแต่เมื่อมีความเห็นต่างก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ เห็นว่า ถ้าเป็นอย่างนี้ก็สิ่งซึ่งนักลงทุนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติก็รับได้

สำหรับความต้องการของนักธุรกิจ เห็นว่า แน่นอนที่สุดก็ต้องการเห็นความชัดเจนทั้งในแง่ของนโยบายและทิศทางของความเป็นไปได้ของบ้านเมืองในระยะยาว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ขณะนี้นักธุรกิจค่อนข้างสับสนว่า รากเหง้าของความขัดแย้งคืออะไร ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งว่าเป็นกลุ่มเสื้อแดง กลุ่มเสื้อเหลือง แต่ก็ทราบดีว่า แต่ละกลุ่มก็มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไป ในแต่ละกลุ่มก็มีกลุ่มย่อยอีกหลายกลุ่มซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป เพราะฉะนั้น การที่จะหาทางสมัคสมานเพื่อให้นักธุรกิจมีความเชื่อมั่น ขอเรียนว่า นักธุรกิจมีความสับสนมากว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้คนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง

กันมาก และก็มีประเด็นซึ่งอยู่ในใจของแต่ละคนที่หลากหลายสามารถที่จะมาพูดคุยกันได้โดยไม่ต้องลุกขึ้นมาทำร้ายหรือทำลายซึ่งกันและกัน ในแง่ของนักธุรกิจเห็นว่า อยากจะเห็นคนไทยซึ่งไม่ว่าอาชีพใดก็ตาม ในที่สุดแล้วต้องมีความสำนึกว่าต้องการอยู่ร่วมกันจริงหรือไม่ เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น จากความขัดแย้งที่ผ่านมามีความรุนแรงเกิดขึ้นถึงจุดซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณคนไทยไม่ต้องการอยู่ร่วมกัน มิฉะนั้น ก็คงจะไม่ลุกขึ้นเผาบ้านเผาเมือง ไม่ลุกขึ้นทำร้ายกันถึงขนาดนี้ เพราะฉะนั้น สิ่งแรกคงจะต้องเริ่มต้นจากการให้ความรู้ตั้งแต่ระดับเด็กว่า ความเป็นชาติของเราคืออะไร การแบ่งปันกันคงต้องมี จะเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวคงไม่ได้ สังคมไทยเคยอยู่ร่วมกันมาอย่างเป็นสุขเป็นร้อย ๆ ปี ความรู้สึกเช่นนั้นในปัจจุบันไม่ทราบว่าย้ายไปไหนหมดแล้ว ทำไมคนไทยจึงเกลียดซึ่งกันและกันถึงขนาดนี้ ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่นักธุรกิจมีความเป็นห่วงทั้งสิ้น

ในขณะที่ ไม่ว่าจะเป็สภาหอการค้า สมาคมธนาคารไทย สภาอุตสาหกรรม ก็ได้จัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้นเอง ซึ่งทำให้คนไทยมีวินัยโดยดำเนินการลงพื้นที่ แล้วแต่ว่า สถาบันไหนจะถนัดทางไหน โดยสภาหอการค้าก็ได้จัดทำโครงการเพื่อลดความยากจนในชนบทโดยการให้ความรู้แก่เกษตรกรว่า ถึงแม้จะมีที่ดินน้อยแต่ถ้าเข้าใจวิธีทำมาหากินก็สามารถเพิ่มรายได้ได้ ส่วนสมาคมธนาคารในฐานะที่เป็นสถาบันการเงิน ก็ได้จัดทำโครงการโดยได้ออกไปให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับการรู้จักใช้จ่าย ไม่ใช่จ่ายเกินตัวตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพราะเห็นว่า ในปัจจุบันการใช้จ่ายของคนไทยเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงมาก กล่าวคือ ใช้จ่ายเกินตัวจนเป็นหนี้สินซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีวินัย ดังนั้น สมาคมธนาคารไทยก็ได้จัดส่งทีมงานออกไปให้ความรู้ทั้งในโรงงานและในโรงเรียนโดยเริ่มตั้งแต่เด็ก สอนให้รู้จักความมีวินัย เพราะฉะนั้น แต่ละองค์กรก็ทำเท่าที่จะสามารถทำได้ มีความถนัดและพอจะมีความรู้แต่ในเรื่องที่ใหญ่กว่านี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นผู้กำหนดทิศทางของประเทศที่ต้องช่วยรับไปดำเนินการดูแล

รายนามฝ่ายเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. นางพรรณณี เอมสุวรรณ	วิทยากรเชี่ยวชาญ
๒. นางสินี สัมมี	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นางนภาพรณี แพทย์พันธุ์	วิทยากรชำนาญการ
๔. นางสาวพรรณทิภา นิลโสภณ	วิทยากรชำนาญการ
๕. นายจารึก บุตรดาวงษ์	วิทยากรปฏิบัติการ
๖. นายจิรพันธ์ ทองบุญเรือง	นิติกรปฏิบัติการ
๗. นางสาวเอมอชฌา บุญเกิด	นิติกรปฏิบัติการ
๘. นางสาวศุภิสสรศักดิ์ อภิรัตน์เจริญพร	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางอุทุมพร ชัยมงคล	เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลปฏิบัติงาน
๑๐. นายกฤษดาพงษ์ การวิจิตร	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๑. นางสาวภัทรานิชฐ์ คล่องใจกุลนันท์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน